

Kino Jiskra a jeho mladý underground

**Středoškolská dějepisná soutěž EUSTORY –
Pamětní místa na komunistický režim**

Michaela Říhová

Adresa: Srbská 8, Praha 10, 100 00
Škola: Gymnázium Voděradská, Praha 10
Ročník: sexta
Školní rok: 2011/2012
Telefon: 605881756
E-mail: michellerihova@gmail.com

Obsah

Obsah	1
1. Úvod	4
1.1. Metodika	4
2. Hvězdné nebe kinematografie.....	4
2.1. Širší pojetí	4
2.2. Olomoucké začátky a Stálé kinematografické divadlo	5
2.3. Poválečná doba	6
2.4. Olomoucká plátna sedmdesátých let.....	6
2.3.1. Názvy kin v ČSSR	6
2.3.2. Kino Mír.....	7
2.3.3. Kino Metropol.....	7
2.4. Porevoluční plátna Olomoucka.....	8
2.5. Současnost	8
3. Folk.....	8
3.1. Šafrán	9
4. Kino Jiskra	10
4.1. Činnost.....	10
4.2. Pod záštitou SSM	11
4.2.1. SSM	11
4.2.2. Svazáci pořadatelé	11
4.2.3. Kapitolka z Gymnázia Arabská.....	12
4.3. Historie místa a okolí kina Jiskra	13
4.3.1. Řepčín.....	14
4.3.2. Klášter	14
4.4. Poloha.....	14
4.5. V rukou města.....	16
5. Rozhovor s MUDr. Liborem Grónským	17
6. Rozhovor otce a dcery aneb Ing. Aleš Říha o kinu Jiskra	22
7. Tvář v tvář Jaroslavu Hutkovi	25
8. Jak vypadaly koncerty Jaroslava Hutky	31
9. Kytary z kina aneb medailonky.....	32
9.1. Jaroslav Hutka (*21. 4. 1947, Olomouc).....	32
9.1.1. Náměšť	33
9.2. Vladimír Merta (*20. 1. 1946, Praha).....	34
9.3. Vlastimil Třešňák (*1950, Praha).....	34

Underground v olomouckém kinu Jiskra
Michaela Říhová

9.4.	Petr Lutka (*28. 6. 1952, Hranice na Moravě).....	35
9.5.	Dagmar Voňková (*13. 5. 1958, Hradec Králové).....	35
9.6.	Vladimír Veit (*13. 2. 1948, Benešov)	35
9.7.	Josef Nos (*16. 5. 1949, Šumperk)	35
9.8.	Ostatní osobnosti Šafránu	35
9.9.	Šafrán pohromadě	35
10.	Hraná nostalgie.....	36
11.	Obrazová příloha	36
11.1.	Promítáme!	37
11.2.	Melodie	38
11.3.	Kytary z kina v obrazech.....	38
11.4.	Památka ze současnosti.....	41
11.5.	Dnešní tvář.....	42
11.6.	Další kina	45
11.7.	Budovatelé	46
12.	Závěrem	47
13.	English summary of my research work.....	48
14.	Poděkování.....	48
15.	Prameny a literatura:	48
15.1.	Literatura.....	48
15.2.	Filmové prameny	49
15.3.	Internetové zdroje	49
15.3.1.	Články	49

*„Velká je Zem, šplouchá na ní voda,
co je však největší, co je však největší
- ta lidská svoboda.“¹*

---

¹ Úryvek z písně *Náměšť* od Jaroslava Hutky; Hudba a text: Jaroslav Hutka, 1973

1. Úvod

Má práce pojednává o folkových koncertech konajících se v sedmdesátých letech minulého století v prostorách dnes již zaniklého olomouckého kina Jiskra. Své poznatky a bádání jsem se snažila opřít krom jiných zdrojů především o vzpomínky pamětníků a tudíž orální historii². K městu Olomouc mám neutrální vztah. Nikdy mne k němu nepoutalo nic bližšího a má první návštěva tohoto města, které je od mého domova vzdálené přibližně 240 km, proběhla jen díky soutěži Eustory. Svou práci na toto téma jsem zahájila na základě vyprávění svého otce o jeho zážitcích z mládí. Zhruba v mém věku se zúčastnil řady folkových koncertů zpěváků, o kterých bylo známo, že nebyli stoupenci tehdejšího režimu, spíše naopak. Ač tyto akce byly státní mocí povoleny, což záhy vysvětlím podrobněji, staly se pro publikum symbolem alespoň malého náznaku volnosti, soudržnosti a pochopení. Na místo, na kterém se většina místních svobodněji smýšlejících mladých lidí tehdy scházela, se dnes již zapomělo buď úplně, nebo se objeví jen v podvědomí některých lidí, ale do podrobných vzpomínek již zajdou jen skalní pamětníci. Už jen z toho důvodu jsem se rozhodla poodhalit tajemství činnosti této zapomenuté budovy, pro mne jen donedávna slovním synonymem jistě jiskry v oku mého otce, kterou jsem dříve jen stěží mohla skutečně pochopit. Budu se snažit nahlédnout do minulosti a připodobnit sobě i čtenáři koncerty tehdejších nepřátel režimu v tomto kině.

1.1. Metodika

Na začátku celé práce se budu snažit shrnout historii, vývoj a obraz tehdejší kinematografie v Čechách, hlavně tedy v Olomouci. Stejně tak se pokusím krátce popsat folk jako tehdy jeden z nejpopulárnějších hudebních žánrů. Následovat bude rozbor historických souvislostí a aktivit v kině Jiskra, tedy proč vlastně tento dokument vznikl, jak mohly koncerty probíhat legálně a také kde bývalé kino Jiskra najdeme dnes. Nebude chybět rozhovor s jedním z organizátorů koncertů MUDr. Liborem Grónským ani s mým otcem, jakožto pamětníkem a posluchačem. Nastíním atmosféru koncertů jednoho z folkařů Jaroslava Hutky pomocí spisů tehdejší STB a velmi stručně seznámím čtenáře se zajímavými osudy jednotlivých zpěváků. Na konci dokumentu jsou obrazové přílohy včetně dobových fotografií koncertů, které nebyly zapracovány jako obrazová dokumentace k předchozím textovým částem.

2. Hvězdné nebe kinematografie

2.1. Širší pojetí

V dnešní době není pochyb, že každé větší město v České republice vede alespoň nějaký kulturní život. Ať už ve větší míře, větších nákladech a účasti či naopak. Podobné to bylo i za Husákovy éry, ačkoliv se nedalo hovořit o umění svobodném. Lépe se na toto místo hodilo místo „úcelové“ nebo snad „výchovné“ a to pouze k vybraným ideálům doby. Lidé se však chtějí bavit a v dobách útlaku možná ještě více než v relativně klidné době. Chtějí zapomenout. Proto bychom napočítali vlastně již hned po druhé světové válce nejen v Olomouci několik kin.

Poprvé se na našem území promítalo v roce 1896 v Karlových Varech, rok poté, co měla tu čest zhlédnout první promítané obrázky Paříž. Vůbec první stálý kinosál se objevil v Praze v Karlově ulici již roku 1907. Nebylo však tolik domácích snímků, co by se daly promítat, naše země v tomto ohledu zaostávala. Promítané filmy navíc byly němé a obrazovou projekci doprovázela pouze hudba, nejčastěji klavírní. Biograf nebyl tehdy zdaleka tak běžnou zábavou, jako je tomu v dnešní době. Přesto se stala velmi rychle populární a výstavba nových kinosálů se setkala s úspěchem. „V r. 1936, deset let po zavedení zvukového filmu, bylo v Československu 1838 kin, o čtvrtstoletí později už 3566.“³

² Orální historie by se dala stručně definovat jako ústní vyličení dějin.

³ <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6529> Citace z článku Jiřího Zapletala – Vlastní jména českých kin

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

Pokud se přehoupneme přes těžké časy války, kinematografie zažívá po několika letech druhou vlnu cenzury a propagandy po čtyřicátém osmém roce. Poté přišla „nová vlna“ šedesátých let v čele s Milošem Formanem, který byl nakonec donucen odejít do ciziny, Jiřím Menzlem, V. Chytilovou a dalšími. Po srpnu 68 následovala další vlna nových pohledů na filmovou tvorbu. Celá řada filmů byla zakázána, cenzurována nebo zabavena (tzv. „trezorové filmy“). Kvalita kultury nejen filmové v těchto dobách značně upadala. Neznamená to však, že by nebyla. Pouze se umělecká sféra musela čím dál více naklánět do předepsaných kolejí kladených státní moci. Stále více se tvorba umělců soustřeďovala na prorežimní tematiku a ideály tehdejší politické diktatury. Populární se stala komedie, zvláště pak parodie. Ti autoři, kteří se nechtěli režimu podvolit, byli nejčastěji režimem zakázáni nebo jejich tvorba byla vydána pod jiným jménem.

Obr. č. 1: *Krom oblíbených parodií a komedií, které byly převážně politicky neprovokativní, se hrály i jiné žánry. Důkazem je toho několik útržků z programů kina Jiskra z roku 1975⁴. Například ve čtvrtek 30. října ve dvacet hodin se v rámci zahájení Měsíce československo-sovětského přátelství hrál barevný sovětský historický film v české řeči Dimitrij Kantěmir. Mládeži byl přístupný. Vstupné se pohybovalo od dvou do čtyř Kčs.*

2.2. Olomoucké začátky a Stálé kinematografické divadlo

Již jsem uvedla, že v Čechách se začalo promítat již koncem devatenáctého století. Do Olomouce tato převratná zkušenost dorazila jen několik dní poté. První promítání proběhlo 18. listopadu 1896 v hotelu U zlaté hrušky⁵. První kinematograf si v Olomouci pořídil ředitel varieté Edmund Oeser.

Pak už to šlo s promítáním v Olomouci relativně hladce. Představení probíhala soukromě i veřejně a to převážně v místnostech jednotlivých hotelů ve městě. Půl roku po otevření sálu v Praze⁶ se mohli svým vlastním sálem chlubit i obyvatelé Olomouce. Představeno bylo jako „Stálé kinematografické divadlo“.

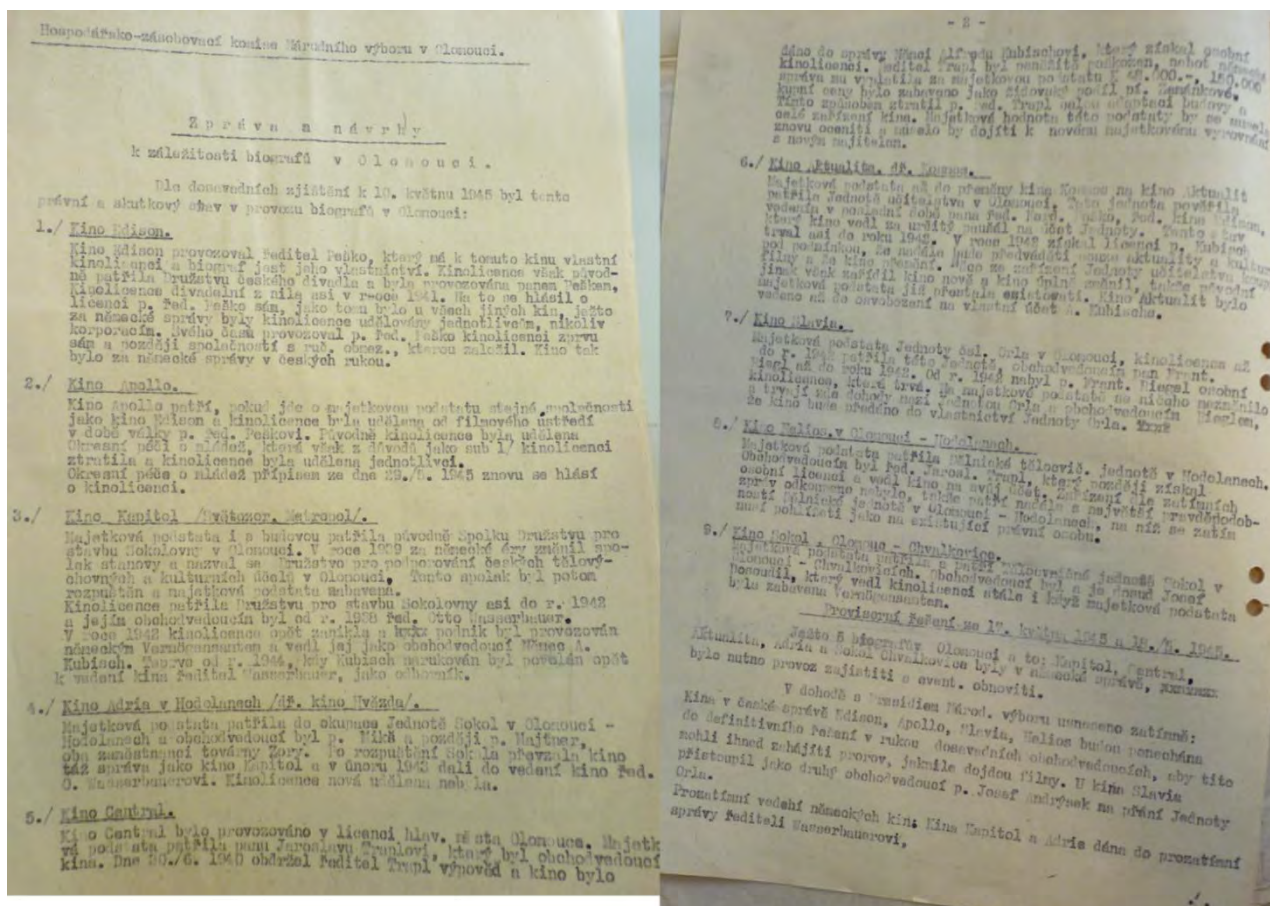
⁴ Další programy kina Jiskra jsou dodány v obrázkové příloze.

⁵ Dnes bychom místo, kde stával hotel U zlaté hrušky, mohli hledat v Riegrově ulici č. 15. Psalo se tehdy devatenácté století, když ulice nesla název Litovelská.

⁶ Sál byl otevřen v září roku 1907.

2.3. Poválečná doba

Kdybychom měli zavítat do poválečné historie kinematografie v Olomoucku, v roce 1945 nám Hospodářsko-zásobovací komise Národního výboru v Olomouci zanechala soupis všech místních kin i se základními informacemi o každém z nich. Jiskru mezi nimi nenajdeme. Na seznamu je kino Edison, kino Apollo, kino Central, kino Kapitol, kino Adria v Hodolanech, kino Aktualita, které přetrvalo i do let sedmdesátých, kino Slavia, kino Helios a kino Sokol ve Chvalkovicích. Tudíž devět kin-počet od roku 1913 se přibližně zdvojnásobil.

Obr. č. 2: seznam a popis jednotlivých kin na Olomoucku z 10. května 1945

2.4 Olomoucká plátna sedmdesátých let

S rozvojem a popularizací kinematografie kina rostla jako houby po dešti, možná ještě rychleji a zcela jistě hlasitěji. V sedmdesátých letech bychom v olomouckém regionu napočítali již přes šestnáct kin. Nejznámější a nejpopulárnější kina mezi olomouckými obyvateli byla kina Hvězda, Družba a Jiskra. Dále je možno zmínit kino Pohraniční stráž (dodnes stojící Metropol), Mír (dříve Edison, o kterém se ještě zmíním), Moskva, Jas, Lípa, Mladých, Hvězda, kino Aktualit, Svět. Pak také kina v Olomouci-Křelově, Holicích, Slavotíně a Kopečku. Kdekož můžou pobavit názvy těchto kin, kterými se budu zabývat v následující podkapitole.

2.3.1. Názvy kin v ČSSR

Jaký to byl asi pocit, když dívka řekla svému chlapci, že dnes večer půjdou místo do Metropole, do kina Pohraniční stráž. Názvy biografů byly v té době věrnou výpovědí o tehdejší době. Volba jména podléhala často umístění. Mnohem častěji však zasáhly politické vlivy (Moskva, Revoluce, kino Vítězný únor a další jména oslavující práci, pokrok nebo významného komunistu). Režim se snažil vnutit lidem určitým způsobem

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

dané podvědomí o něm, byť by to jen bylo přejmenování z kina Edison (což se zrovna nehodilo, neboť Thomas Alva Edison pocházel z USA) na kino Mír.

V ČSSR bylo nejčastějším názvem biografu „svět“ (50 kin)⁷. Dalšími názvy byly na příklad Mír, Jas, Družba, Lípa, Hvězda, Moskva, Květen, Vlast... (každé víc než pětkrát na území tehdejšího ČSSR).

Obr. č. 3 Program olomouckých kin – říjen 1975

2.3.2. Kino Mír

Růst poptávky po kinech byl tak silný, že 25. října 1913 spatřilo světlo světa kino Edison⁸ (zahájilo tehdy svou činnost). Dům postaven za podpory německého spolku „Kinogesellschaft“⁹ v secesním stylu. Od svého zahájení si kladlo mimo maximálního potěšení diváka za cíl i konkurovat tehdejšími kinosálům v Olomouci, kterými byly Uranie, Central a Apollo.

2.3.3. Kino Metropol

Dodnes fungující Kino Metropol bylo dříve také známé pod názvy Bio Sokol, Světozor nebo kino Pohraniční stráž. Tento dnešní název byl vnímán neoficiálně místním obyvatelstvem ve třicátých až čtyřicátých letech. Dnes má obdobnou kapacitu a to 544 míst. Pódium má rozměr 5x13 m. Jak jsem již zmínila, je posledním fungujícím tzv. „klasickým“ kinem v tomto regionu. Kino samotné vzniklo ve třicátých letech-konkrétně roku 1933. Kino prošlo řadou rekonstrukcí a od roku 2011, kdy proběhla poslední přestavba, je moderně vybaveno, aby bylo schopno čelit konkurenci multiplexu. Kino nalezneme v Sokolské ulici č. p. 25.

⁷ <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6529>, Citace z článku Jiřího Zapletala – Vlastní jména českých kin

⁸ Dobová kresba v obrázkové příloze.

⁹ Kinogesellschaft = „společnost kina“...Německý spolek založen v souvislosti s výstavbou kina Edison.

2.4. Porevoluční plátina Olomoucka

Po roce 1989 bylo v Olomouci stále sedm klasických kin. Kromě dodnes stojícího kina Metropol to bylo kino Central, Lípa, kinokavárna Jas¹⁰, Družba, Kino na Kopečku¹¹ a **Jiskra**. Kina ve městě Olomouc spravovala Městská správa kin. Později byla založena společnost Olomoucká kina s.r.o.¹²

2.5. Současnost

V současné době najdeme v Olomouci z menších klasických kin už pouze kino Metropol. Kromě něj je v Olomouci od 8. 12. 2005 již běžný multiplex. Sedmi-sálové kino společnosti Cinestar se nachází v Pražské ulici č. p. 41. Kino pořádá několik let Festival francouzského filmu.

3. Folk

Aneb jaký byl hudební vkus posluchačů koncertů v kině Jiskra...

„...Zjistíš, že zpívá zdánlivě normálně, ale můžeš tam i ledacos najít. Najde si tam každý, co chce... O tom je ten folk, o tom to bylo. Zkrátka taky proto se mi ten folk líbí. Já ho mám rád, ...“¹³
řekl pamětník Ing. Aleš Říha.

„Trápí vás nejistota, zda máte dost talentu? Netrapte se zbytečnostmi. Na kytarových kursech jsem se přesvědčil, že za dobré uvolněné nálady a šťastné konstelace hvězd vytřískám osobitou výpověď z každého, kdo je ochoten se alespoň na okamžik otevřít světu. Každý člověk má své téma, tajemství, něco k nabídnutí, obohacení bližního.“ „Folkař může připomínat cokoliv, jen ne hvězdu.“ „Písničky se dělají srdcem, ne osvědčením o způsobilosti k vykonávání určitých druhů povolání.“¹⁴

„*Inter arma silent musae*“, zpívá Karel Kryl ve své písni Král a klaun... Říká se totiž, že ve válce skutečně múzy mlčí, tedy že v dobách krize státu umění utichá. Někdy ale právě múzy mohou udělat pro mír více než zbraň a pěst. Hudba se správnými texty dokáže stejně tak moc, jako působivý řečnický projev veřejností ceněné osobnosti.

Folk by se dal popsat stručně jako hudební žánr populární hudby. Jeho sláva by se dala časově zařadit do stejného místa na časové ose jako růst popularity rock'n'rollu. Folk je ale také názor, postavení člověka a osobitý druh lidové písně. Folk je hudba, ale i kontakt s publikem. Písničkáři pracují s vlastními nápady, ale i lidovou písní. „...pravdu o vyškovském faráři Sušilovi, který zapsal a tím i mnohdy uchoval pro budoucnost tisíce moravských národních písní; v dobách nejtěžší normalizace je mladé lidi naučil Jaroslav Hutka, jak je dobře slyšet z jejich koncertního zpěvu na deskách Stůj, břízo zelená a Vandrovali hudci.“¹⁵

Samotné slovo „folk“ znamená v angličtině lid. Z anglosaských zemí také tento žánr pochází. Každý folkový zpěvák a jeho vystupování a písně jsou svým způsobem jedinečné. Jedna taková výjimečná osobnost byl i Karel Kryl, který se postaral o prvotní fanoušky folku a dodnes je známou ikonou pro český národ. Po jeho emigraci v roce 1969 však zůstane prázdná díra, která je brzy naplněna další vlnou folkových zpěváků. Tato „vlna“ se vyznačovala menší otevřeností k politickým názorům, jakou měl Kryl, avšak neztrácela na významu. Začal vzkvétat Šafrán.

¹⁰ Zde se konaly schůzky Občanského hnutí v roce 1989.

¹¹ Kino na Kopečku bylo zrušeno v devadesátých letech.

¹² http://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/joukal-odchazim-ale-nova-vize-metropolu-se-mi-libi.html citace Jana Joukala v rozhovoru pro Olomoucký deník vedený Jiřím Benešem, 12. 12. 2010

¹³ Citace z rozhovoru s Ing. Alešem Říhou ze dne 3. 5. 2012.

¹⁴ Vladimír Merta – Folk-bluesová kytara a harmonika, Praha, 1992, str. 1-3

¹⁵ Jiří Černý – Načerno v Českém rozhlase, Praha 2000, str. 336

3.1. Šafrán

*„Říkali nám trubadúři, krajánkové, minstrelové, Šafrán, písničkáři...A my jsme hráli svoje, bez ohledu na nálepky a použitelnost této hudby v masových médiích. Občas někdo vydal více méně náhodnou desku, zazněl v rozhlase. **Vychovávali jsme si každé své publikum, a nechávali se jím vychovávat. Dokázali ztlumit tisícíhlavé davy na velkých festivalech, ale také zahrát pro pár lidí v nouzi...a vlastně to děláme dodnes. Pokud síly a možnosti stačí.**“¹⁶*

Vladimír Merta

Čeští folkaři roku 1972 založili neoficiální sdružení nesoucí název Šafrán. První společný koncert byl v tehdejší divadle Ateliér (dnešní Studio Ypsilon) ve Spálené ulici¹⁷. Tehdy, v tomto „bezčasí“, kdy přicházel jakýsi neviditelný útlum oficiální kultury¹⁸, oficiálně vznikla skupina nezávislých folkových zpěváků se stejným nasazením, stejnými ideály, kteří spolu hráli už od let šedesátých na různých místech republiky. Název vymyslel Jaroslav Hutka: „Dvouslabičné, dosud nepoužité slovo, pro bolševiky neškodné a skrývající v sobě ono přísloví, že něčeho je jako šafránu.“¹⁹ Do měsíce po tomto nápadu se do Šafránu přidal Merta s Třešňákem a Šafrán kvetl.

Na otázky, jak Šafrán fungoval, kdo ho řídil a jak se členil, jsou jednoduché odpovědi. Nikdo ho neřídil a nikdo neměl speciální pozice. Jak řekl Jiří Pallas pro rozhovor o Vlastu Třešňákovi²⁰: „Žádné členství v Šafránu nebylo, ale bylo jasné, koho tam chceme a koho ne...Nešlo o žádné přijímání. Schůze Šafránu se konala ostatně jen jednou, a pokud se pamatuji, tak jediný bod jednání byl o Nosovi, kterého většina z nás do Šafránu nechtěla.“

V sedmdesátých letech se Šafránu skutečně dařilo. Jejich koncerty však byly aktivně sledované státní mocí a jejich jména byla agenty jmenována ve stále častějších intervalech. Lidé začali chápat protisocialistické ladění koncertů.

„Svým působením na mladé lidi, naprostým přehlížením jakékoli kulturní politiky, důrazem na svobodu projevu a pravidelnost výpovědi se Šafrán dostával neodvratně do střetu s hlavní politickou linií diktovanou komunistickou stranou.“²¹ ...“Bylo jen otázkou času, kdy na Šafránu spočine zrak STB. První konflikt s komunistickou mocí nastal v roce 1975. Šlo o koncert v Chocni, kde STB označila obsah písní Jaroslava Hutky jako „velmi nevhodný“ a negativně ovlivňující mládež. Jeho vystoupení bylo hodnoceno jako „ve stylu Kryla“.²²

První se zaměřilo na písničkáře Jaroslava Hutku. „Vyprodával velké sály, uměl poutavě mluvit a lidé zpívali s ním.“²³ Problémy s policií měl již dříve, avšak v roce 1975 začal být skutečně stíhán za náboženskou propagandu. „Nějaký trdo v Chocni, co slyšelo o Velikonocích mé moravské posvátné lidové, je asi neznalo, tak si vymyslelo, že dělám náboženskou propagandu.“ Stíhání sice brzy zrušili, avšak Jaroslav Hutka byl u policie od té doby registrován a neviděl se s příslušníky bezpečnosti rozhodně naposledy...V srpnu 1978 byl zařazen do kategorie ZKZO²⁴, která ho označila jako „zpolitizovanou kriminálně závadnou osobu“.

A tak se bohužel stalo, že stejně, jako se na scéně českého undergroundu sdružení objevilo, právě tak v roce 1978 zdánlivě rychle zmizelo z povrchu zemského. V roce 1977 totiž Státní bezpečnost sdružení rozprášila. Hutka 2. ledna 1977 oznamuje v Baráčnické rychtě, že to bude poslední společný koncert. Gramofonové desky byly před vydáním zničeny a bylo oznámeno, že Šafrán zkrátka nevyjde.

¹⁶ Vladimír Merta – *Folk-bluesová kytara a harmonika*, Praha, 1992, str. 3

¹⁷ <http://theatre.divadlo.cz/art/clanek.asp?id=18132> citace Jana Rejžka – *Folkové sdružení Šafrán*, 20. 5. 2012

¹⁸ Vladimír Vlasák – *Folkaři (báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny)*, Řítky 208, str. 15

¹⁹ Vladimír Vlasák – *Folkaři (báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny)*, Řítky 208, str. 18

²⁰ Ondřej Bezr – *To je hezký, ne? Rozhovor s Vlastimilem Třešňákem*, Praha 2007, str. 59

²¹ Přemysl Houda v diplomové práci *Písničkářské sdružení Šafrán v roce 2006 (knižně Galén, 2008)*

²² Z článku Jaromíra Hánečka (*časopis Živá historie, listopad 2009*) uveřejněném na internetových stránkách J. Hutky

²³ Vladimír Vlasák – *Folkaři*, Řítky 2008, str. 23

²⁴ Stejně byli označeni i Marta Kubišová, Václav Havel nebo Pavel Landovský.

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

Sdružení však nezmizelo úplně. Šafrán později dál vzkvétal i v exilu a měl přímé nakladatelství českých zakázaných písničkářů pojmenované logicky Šafrán 78. Provozoval jej jeden z jeho členů a to jeho manažer Jiří Pallas (který stejně jako Hutka, Třešňák a Veit byl v souvislosti s Chartou 77 donucen emigrovat v listopadu 1977, na rozdíl od V. Mertvy a dalších, kteří v ČSSR zůstali) až do roku 1985. „Desky vydavatelství Šafrán se dostávaly do Československa pašováním a dodnes patří k velkým sběratelským trofejím.“²⁵ Mimo jiné nakladatelství vydalo i záznam Havlovy Audience (hrané tehdy ještě v bytovém divadle Vlasty Chramostové) nebo čtyři Krylovy kazety z roku 1984. Karel Kryl byl totiž jediným „oficiálním členem“ tohoto sdružení. O Šafránu se mezi lidmi příliš nemluvalo, jediné hmatatelnější informace o něm bylo možné získat z měsíčníku Melodie²⁶.

Přemístěme se ale z výšin emigrace do olomouckého regionu k mladým „svazákům“ a folkařům s písňemi s viditelným i skrytým podtextem, scházející se v prostorách tehdejšího kina Jiskra...

4. Kino Jiskra

4.1. Činnost

Ve Svatoplukově ulici (dříve pouze U chirurgické kliniky 11) v Řepčíně-Olomouci se hrály filmy jako v každém menším městském biografu. Mimoto zde ale několik středoškolských nadšenců pořádalo „nevinné koncerty“. Přehrávaly se zde písně pozdějších „nepřátel socialistického státu“, „vlastizrádců“ nebo spíše zrádců tehdejší utopické ideologie a stoupenců svobodného myšlení zpočátku vlastně zcela legálně.

Jejich forma jakéhosi odboje byla provozována zvukem, avšak přece byla svým způsobem tichá. Nesnažili se totiž vytvořit radikální opozici režimu, která by svůj nesouhlas a názor vyjadřovala fyzicky, nýbrž kladli důraz na jinou formu této činnosti. Umění bylo na prvním místě.

Nenásilný umělecký projev byl důkazem mentální vyspělosti a postojů jeho aktérů, ale také nebyl v mnoha případech tak postižitelný, jako jiné formy. Kdo vám mohl dokázat, že jste písni, básni nebo pouhým veršem nepěli pouze ódu na jaro? Kdo vám mohl dokázat, že se pouze dostáváte touto formou z těžkého životního zážitku, jako jsou zlomená srdce? Ano, soudruzi často dokázali i nemožné a z berušky se díky brilantně sehranému divadlu stal brutální, smrtelně nebezpečný hmyz. Ale to už je jiná kapitola. Důležité je však zdůraznit skutečnost, že naši „brouci“ zpívali své rýmy v rytmech akordů tak šikovně, že pro diváka byl koncert více složitý na pozornost než hodina ruštiny. Lidé čekali na znamení, na schované poselství v notách, a pokud měli pocit, že se s ním konečně potkali, v nahrávkách jejich smích a radost často i přehlušily zvuk kytary. Jistá forma odboje to bezesporu byla, otázkou je, jak silná, jelikož to už si musel korigovat každý divák sám. Někdo tvrdil, že to jsou „démoni“ a jejich texty jsou prostě skvělý nápad. Jiní tvrdí, že si folkaři vytvořili vlastní a nereálný svět. Ostatní jen krčí rameny a lhostejnost ovládá veškerý jejich pohled.

Byla to možná jen forma revolty a anarchie znuděné mládeže proti stereotypu doby. Byla to možná ale i jiskra pro zažehnutí plamene odboje proti režimu. Jiskra, co v roce 1989 jako jedna z mnoha pomohla spálit to, co nám zhruba čtyřicet let leželo na hrudi.

„Z úst folkových zpěváků v éře normalizace mohli návštěvníci koncertů leckdy slyšet slova a věty, které by se sami na veřejnosti vyslovit neodvážili.“²⁷

Je tu však jedna lidsky přirozená otázka, proč to všechno dělali? Co z toho měli? Skutečnou a pravdivou odpověď zřejmě jen tak nenaleznu. Z toho mála, co jsem stihla prožít, již vím, že člověk nic nedělá

²⁵ Vladimír Vlasák – Folkaři, Řítka 2008, str. 31

²⁶ Měsíčník Melodie, vznikl v roce 1963. K jeho zakladatelům patří mimo jiné Dr. L. Drůžka, A. Matzner atd. Jako jedno z mála periodik objektivně popisoval za dob normalizace dění v hudební branži. Hudební publicista Jan Černý ho okomentoval tak, že nepsalo o tehdejší umění z Británie a Ameriky s pěnou u úst. Časopis byl neustále sledován tehdejším Ministerstvem kultury, což si vyžádalo vlnu kritiky časopisu po roce 1984, kdy se na stránkách začali objevovat převážně neškodní disko zpěváci, před folkaři a rockovými kapelami. Spousta fanoušků tohoto časopisu hodnotí toto období jako naprosté selhání či katastrofu. Řada redaktorů byla z měsíčníku propuštěna nebo odešli sami.

²⁷ <http://myjsmetonevzdali.cz/pametnici/normalizace-a-disent/vladimir-merta>, citace z článku o Vladimíru Mertovi

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

jen tak. Nabízí se pouze jediné vysvětlení a to je otázka, zda není potlesk mladé generace, pochopení a pocit sblížení v době útlaku dostatečnou odměnou?

„Tam šlo o tu svobodu. Ta svoboda na těch koncertech byla, ale nemyslím takovou ve smyslu se uvolnit. Myslím tu svobodu vědomou. Toho myšlení. Tím to mělo smysl. Já jsem to bral jako jakýsi druh poslání. To byla pořád okupace a bylo to o tom se tý okupaci nedat!“²⁸

„Měli k tomu všemu větší přístup, co chtěli lidi slyšet. Znali názory té společnosti, intelektuálů... To všechno dávali do těch svých písní.“²⁹ A lidé za to byli rádi...

4.2.Pod záštitou SSM

„Vůbec byl zážrak, že jsme mohli udělat první pražské jazzové dny. Koncerty mohla pořádat pouze právnická osoba, dobře. K tomu se dával složitý, několikastránkový formulář, kde se musely vypsat všechny soubory a jejich obsazení. Zároveň přílohu tvořil česky psaný repertoár. Nesmělo se zpívat anglicky. Dbalo se na tzv. prezentaci. Nikdo neměl mít dlouhé vlasy, byly doporučeny kravaty, pouze bubeník směl mít sundané sako (na jazzových koncertech). Je to legrace, ale bohužel, tohle fungovalo!“ ... „Kapely musely mít státní souhlas vylézt na pódium a nejen na pódium. Kdyby si tři kluci chtěli zahrát v hospodě, tak měl každý právo je udat, protože na to neměli povolení, bylo to veřejné vystoupení“³⁰

4.2.1.SSM

Socialistický svaz mládeže byla největší organizace za dob komunistického režimu sdružující mladé lidi. Za cíl si kladla sjednotit mládež a „upevnit její morální vlastnosti“. Podstatou bylo státem potlačit možné výboje mladých. Jelikož se předpokládalo, že u nich je touha po svobodě větší než u kterékoliv jiné generace, zástupci státní moci cenzurovali šířící se nevhodné materiály. SSM měl děti a mládež vychovat po vzoru marxismu-leninismu. V roce 1970, kdy vznikl SSM, byl zároveň zakázán skautský Junák³¹.

4.2.2.Svazáci pořadatelé

„Tehdejší státní moc vytvořila jakousi filtrovací síť, která měla podchytit každého zpěváka nebo skupinu, nevyhovující představám o loajalitě. Navíc každý veřejný koncert musel být povolen představiteli měst i malých obcí, které ovládali členové komunistické strany. Systém vypadal na první pohled neprodyšně, ale nebyla to pravda. Levá ruka často nevěděla, co dělá pravá...“³²

„Sociologicky zajímavým jevem je, že SSM trpělo nedostatkem aktivity svých členů, kteří do něj vstupovali jen proto, aby si neznemožnili přijetí na vysokou školu. Kdokoliv, kdo byl ochoten v rámci SSM něco organizovat, měl naději na úspěch, i když šlo třeba právě politice SSM málo nakloněné písničkáře. Zákazy pořadů se dostavovaly většinou až po několikaleté repríze, až když se „odpovědní“ funkcionáři dozvěděli, jaký charakter pořady mají.“...

Tak tomu bylo i v případě olomouckých koncertů. Tehdy ještě student gymnázia Libor Grónský se svým kamarádem Zdeňkem (přezdívaným „Břuch“) organizovali koncerty v již tehdy zapadlém kinu Jiskra.

Jak je ale možné, že koncerty byly povoleny? Byla státní moc skutečně tak hloupá? Jednak studenti využili již zmíněné nenápadné polohy kina. Ač STB nahrávala koncerty a sledovala dění na nich, širší veřejnost nebyla koncerty nijak zasažena. Lépe řečeno, ač koncerty měly obrovskou účast (na tehdejší zanedbatelné možnosti informovat veřejnost v porovnání s dneškem), o koncertech se sice vědělo, ale málokdo z širší veřejnosti se o ně blíže zajímal. Byly odstrčeny od širší veřejnosti, stejně jako byla městská část Řepčín, kde se kino Jiskra nacházelo.

²⁸ Citace z rozhovoru s Jaroslavem Hutkou ze dne 22. 5. 2012.

²⁹ Citace z rozhovoru s Ing. Alešem Říhou ze dne 3. 5. 2012.

³⁰ Citace Karla Srpa z dokumentárního filmu České televize Jazzová sekce (Aleš Kisil, 2008). V závorce je připsána poznámka autorky.

³¹ Junák = výchovné hnutí vznikající ke konci 19. Století, v Čechách rozšířeno před první světovou válkou.

³² Vladimír Vlasák – Folkaiř, Řitka 2008, str. 23

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

Nejen poloha ovšem byla chytrou taktikou studentů. Sama o sobě by jistě nepomohla. Před každým koncertem musely být oznámeny přesné informace o plánovaném koncertu. Libor Grónský v rozhovoru se mnou popsal situaci takto: „*Na těch koncertech byl vždycky jeden takový soudruh, který je teď už mrtvý...ten si vždy zapisoval, co chtěl atd. a on povoloval ty koncerty. Na té povolovače bylo vždy „kdo to pořádá:“.* Dva lidi museli uvést konkrétní adresu, což jsem byl já se Zdeňkem. Dále repertoár těch účinkujících, přesné skladby, kdo je složil.“³³

Všichni účinkující zakázáni v té době ještě nebyli. Mnoha z nich se ale již v této době zdála příslušníkům státní bezpečnosti poněkud nevhodné pro mladé soudruhy...*„Já ale měl povolovačku. Tedy se smyšlenými názvy kapel, protože to jinak nešlo povolit,“* prozradil mi MUDr. Grónský. Z toho lze vyvodit, že studenti si tedy často názvy kapel vymýšleli nebo předělávali provokativnější jména vystupujících, aby takové koncerty vůbec mohly být povoleny. Pořádaly se proto falešné koncerty nebo lidové večery.

Po nějaké době se koncerty stávaly složitějšími a to nejen kvůli zájmu STB o folkové zpěváky. „...Po určitý době byl problém, že jeden člen musí být komunista, nakonec jsme jednoho kluka vzali k sobě...“³⁴

„Pod záštitou SSM se teda pořádaly nějaký „lidový večery“, samozřejmě, že se jednalo o tyhle koncerty.“³⁵ „...I mimo Prahu jsou - vedle menších zájmových klubů SSM - hostiteli písničkářů studentské organizace SSM.“³⁶

„Valná většina klubů, ve kterých jsme hráli, byly buď přímo kluby SSM, nebo to byly prostory, které byly nepřímo trpěny jako odnož těchto klubů. Studenty, kteří folkové koncerty organizovali, jsme nikdy nekádrovali. Podle mého názoru to byli lidé, kteří si řekli, když už jsem v mládežnické organizaci, tak ať to za něco stojí. A to bylo možná to, čemu se říkalo šedá zóna, já nevím. V každém případě o nějaké nezávislosti se u mě moc nedalo mluvit. Já naopak byl velmi závislý na odvaze těch pořadatelů.“³⁷

Z těchto citací je patrné, že svazáci nejen v Olomouci a Praze se snažili o pořádání koncertů. Nebyl to rozhodně zvyk a pravidlo, zvaní těchto folkařů mezi mládež. Ale je důležité zdůraznit, že to nebylo ani olomouckou či pražskou kuriozitou.

4.2.3. Kapitola z Gymnázia Arabská

Ne vždy se však koncerty pořádané pomocí SSM obešly bez potíží. Zde je část zápisu mimořádné schůze SSM Gymnázia Arabská ze dne 15. 11. 1977:

„Program: Projednat chování a jednání s. Lilian Landové podle připomínek OV SSM Praha 61. Zprostředkovala neideologickou akci v prostorách školy dne 23. 1. 1977, na které vystoupil zpěvák Jaroslav Hutka. Jeho vystoupení neodpovídalo zásadám socialistické kultury a působilo neideově na členy SSM gymnázia. (připomínky OV SSM)

S. Schmidt doplnil záznam OV SSM:

- v průběhu akce nebyl dodržen dozor profesorského sboru. Programu byl přítomen syn ministra kultury Milan Klusák, který informoval svého otce a ten upozornil OV SSM na program,

- s. Janatová, která zastává funkci kulturního referenta na škole, byla pozvána na OV SSM, kde podala zprávu o vystoupení zpěváka Hutky,

- po tom byla pozvána na obvod s. Landová, kde byla upozorněna, aby od takové činnosti upustila.

2. Záznam OV SSM: V období letní aktivity na chmelu v létě 1977 zesměšnila podpisovou akci proti výrobě neutronové bomby a tím způsobila, že většina studentů k této akci přistupovala jako ke zbytečnosti. S. Schmidt doplnil: při projednávání na OV SSM s. Landová řekla, že měla prázdniny a o politické dění ve světě se nezajímala a že prezident USA je natolik rozumný, aby věděl, co podepisuje a dělá.

3. Záznam OV SSM: na téže brigádě uspořádala podpisovou akci za osvobození zpěváka Jaroslava Hutky. Prý je neprávem držen ve vězení, a to jen proto, že on jako jediný šíří opravdovou kulturu umění.

S. Schmidt záznam doplnil: Dopis byl adresován ministru kultury a také byl odeslán. S. Schmidt se dotázal s. Landové,

³³ Rozhovor s MUDR. Liborem Grónským, 26. 4. 2012.

³⁴ Tentýž rozhovor s MUDR. Liborem Grónským, 26. 4. 2012.

³⁵ Rozhovor s Ing. Alešem Říhou, 3. 5. 2012.

³⁶ Citováno z internetové stránky Jaroslava Hutky.

³⁷ Citace z rozhovoru s Vladimírem Mertou pro časopis E15, publikováno 18. 11. 2011

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

zda byl dopis někým podepsán nebo jej dávala podepisovat dalším studentům.

S. Landová: Dopis byl podepsán asi 70 studenty.

S. Landová se v diskusi snažila objasnit své názory na interpretaci písniček a řekla, že si neumí představit, že zpěváci typu Gotta by měli být pravými představiteli současného umění. Dále řekla, že člen SSM by neměl být za své názory napadán.

S. Schmidt ji upozornil, že když se stane členem určité organizace, měla by prosazovat její cíle a dodržovat stanovy. S. Landová je členkou SSM, a jestliže tyto cíle a stanovy porušila, je navrženo ji za Svazu vyloučit. Požádal předsedu ČŠV SSM a předsedu třídního výboru o vyjádření.

S. Vacek předseda ČŠV SSM:

- souhlasím s tím, že akce se zpěvákem Hutkou tak, jak byla popsána zúčastněnými, nebyla ideologicky na výši.

Vystoupení jsem se nezúčastnil;

S. Holubová předsedkyně 13. ZO SSM: prohlásila, že nebyla přítomna na vystoupení zpěváka Hutky ve škole a chmelové brigády se nezúčastnila. O jednání s. Landové byla informována s. Schmidtem, a proto se připojuje k názoru s. Schmidta.

S. Landová: Podle jejího názoru, jestliže zpěvákovi vycházejí deset let gramofonové desky, nemohou se jeho písničky během jednoho roku stát špatnými.

S. Schmidt prohlásil, že se zpěvák Hutka při vystoupení pro menší skupiny posluchačů používal protisocialistických textů, což si nedovolil při veřejném vystoupení.

*S. Landová: jestliže zpěvákovi Hutkovi vycházely gramofonové desky, nemůže pochopit, jak se mohla jeho činnost tak dlouho přehlížet. Není si vědoma, že by vystupoval na dvě strany. Jeho koncerty jí připadaly vždy stejné jak pro 50 lidí, tak pro 250. Byl uznán jako výrazná umělecká osobnost. Dále s. Landová k akci na chmelu řekla, že někteří **funkcionáři SSM věděli o akci, kterou zorganizovala, ale nikdo ji neupozornil, že dělá něco nevhodného.***

*S. Schmidt ji upozornil, že **není oprávněna ke shromažďování podpisů k akcím, které jsou obráceny proti státu.***

S. Landová objasnila svůj názor, že obsah dopisu není v rozporu se socialistickým státem a seznámila všechny s přesným zněním odeslaného dopisu.

Přesné znění dopisu:

Vážený pane ministře, dovolte nám, abychom zaujali stanovisko k umělecké činnosti zpěváka Jaroslava Hutky. Myslíme si, že tento je přínosem pro naši kulturu a byli bychom rádi, kdyby mohl vystupovat i nadále na odpovídající profesionální úrovni.

...

Landová byla vyloučena ze SSM. Pro vyloučení s. Landové ze SSM se vyslovilo 12 hlasů, proti vyloučení 1 hlas a hlasování se zdržel 1 hlas.³⁸

O tom, že Jaroslav Hutka se stával čím dál nepohodlnějším pro režim, píše i Jiří Černý: **„K tomu, aby byla vyhozena z vysoké školy nejlepší medička z ročníku, nemusela ani rozšiřovat dokumenty Charty, stačily písničkové texty Jaroslava Hutky...K výsledkům se chodilo i kvůli nahrávkám Marty Kubišové. Poslech Svobodné Evropy sice nebyl trestný, ale koho při něm zastihl vesnický udavač, měl na dědině o peklo postaráno...“**³⁹

Mladý svět⁴⁰ brzy zapřel všechny čtenářské hlasy pro Jaroslava Hutku a další nepohodlné zpěváky (Rudiho Kovandu, Otu Peřinu). Rozšrotovaly se všechny desky Šafránu a Karla Kryla...

4.3. Historie místa a okolí kina Jiskra

Budova byla s největší pravděpodobností postavena v první polovině⁴¹ dvacátého století za účelem ubytování schovank místního kláštera. Později byla připojena k německým kasárnám a chvíli fungovala jako nemocnice, což také dokazuje dočasné jméno ulice „U chirurgické kliniky“. V archivu jsem dohledala jakožto nejpodstatnější zmínku o tomto místě pouze svazek programů místních kin ze sedmdesátých let. Jisté je, že kino, které by neslo název Jiskra, nefungovalo do padesátých let, avšak jeho nejslavnější roky prožívalo právě v letech sedmdesátých.

³⁸ Zápís z mimořádné schůze ČŠV SSM gymnázia Arabská 14, konané dne 15. 11. 1977.

Z internetových stránek Jaroslava Hutky.

³⁹ Jiří Černý – Načerno v Českém rozhlase, Praha 2000, str. 485

⁴⁰ Mladý svět byl týdeník určený pro mládež vycházející od roku 1958. Označoval se často jako oficiální časopis SSM. Jeden z nejčtenějších časopisů tehdejší doby.

⁴¹ Viz podkapitola pojednávající o klášteře ve Svatoplukově ulici.

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

„Kino nepatří k nejstarším olomouckým kinům, protože ho Miloslav Čermák a Vladimír Spáčil neuvádějí ve svém článku: K počátkům stálých olomouckých kin.“⁴²

Podle Jana Joukala-bývalého ředitele kina Metropol, kino Jiskra „zažilo“ i sametovou revoluci. Fungovalo tedy i po roku 1989. Důvod jeho zániku byl podobný jako u zbylých kin. Jednak to byla zvyšující se popularita komerčních televizí, které vysílaly filmy ve velkém. Další možností je skutečnost, že všechna klasická kina potřebovala zoufale rekonstrukci, na kterou chyběly peníze. Kino Lípa bylo zrušeno s příchodem multiplexu, který si získal zbytek věrných diváků klasických kin. Obdobných kin, jakým bylo kino Jiskra, bylo v České republice zrušeno přes tři sta.

4.3.1. Řepčín

Dříve samostatná vesnice, od roku 1919⁴³ městská část Olomouce na severozápadním kraji města. Sousedí s dalšími částmi města (Hejčínem, Neředínem, Černovírem a Klášterním Hradiskem a Topolany). Roku 1907 zde vznikly železářny-Řepčín, které zásadně pozměnily charakter území.⁴⁴ Řepčín je také často zaměňován s již zmíněným sousedním Hejčínem. Vede zde železniční dráha a je zajištěna autobusová doprava.

4.3.2. Klášter

Budova, ze které je dnes základní škola prof. Z. Matějčička, sousedící s bývalým kinem Jiskra, byla původně klášter dominikánského řádu⁴⁵. Tento klášter byl založen však až v 90. letech 19. století, srovnatelný se nachází též v Brně. Klášter sloužil po dlouhá léta jako církevní dívčí škola, poskytující i rozsáhlý ovocný park. **V roce 1932 byla k budově kláštera přistavěna další, kde bydlely schovanky kláštera** (podle dobového popisu se s největší pravděpodobností jedná právě o kino Jiskra)! V roce 1941 se kláštera chopila německá armáda. Přestavěla ho na kasárny a po zbytek druhé světové války takto využívala. Po roce 1945 byla škola obnovena a založena i škola mateřská. O rok později však dominikánky potkal znovu špatný osud. Klášter byl zabaven komunisty a umístili sem Pohraniční stráž. V roce 1963 pak byl objekt využit jako internátní škola.

Pan Milan Tichák se ve své publikaci⁴⁶ věnuje rovněž místu v Řepčíně menší prostor: „V letech 1931-32 k objektu kláštera byla **přistavěna ještě nová rozlehlá část**, ve které našlo v roce 1939 místo také řadové dívčí reálné gymnázium.“ ... „Činnost gymnázia byla sice za okupace také přerušena, po válce však pokračovala až do škol. roku 1948/49. Nová totalita další existenci ústavu opět znemožnila. V roce 1950 byly odtud vyhnány i sestry dominikánky. Moderně a účelně vybavený areál kláštera pak (1951-1953) sloužil „školským“ účelům jako vojenské učiliště pohraniční a vnitřní stráž. Po odchodu vojáků do Bruntálu.“ ... „V části objektu byla **zřízena nemocnice dnes II. Chirurgická klinika Fakultní nemocnice UP...**“ Kino Jiskra však v článku zmíněno již nebylo.

4.4. Poloha

Budova bývalého kina sousedí s již zmíněnou základní a mateřskou školou. V objektu dříve sídlila krom kina i nemocnice. Do kina Jiskra jste se mohli dostat dvěma autobusy s čísly 13 a 16, dnes je to pouze autobus číslo 18. Naproti přes ulici se nachází fotbalové hřiště, skupina polí a vlaková trať. V okolí kina je park s dětským hřištěm a kaple Královny u bývalého kláštera dominikánek. Objekt (na konci vjezdu s kovovou branou) s tmavě šedou omítkou, výlevy sprejerů a zabedněnými okny je dnes zavřen. Po pamětní desce, připomínce či podobném oznámení ani stopy. Chybí jakákoliv zmínka, že tam kdysi stávalo kino, stejně, jako chybí i u ostatních bývalých promítacích sálů. Není se čemu divit. Takových budov je po republice celá řada a bylo by pošetilé se snažit o připomínání jednoho z nich, ač bylo pro místní sebe výjimečnější...

⁴² Citace ředitele městského archivu v Olomouci PhDr. Bohdana Kaňáka, Ph.D.

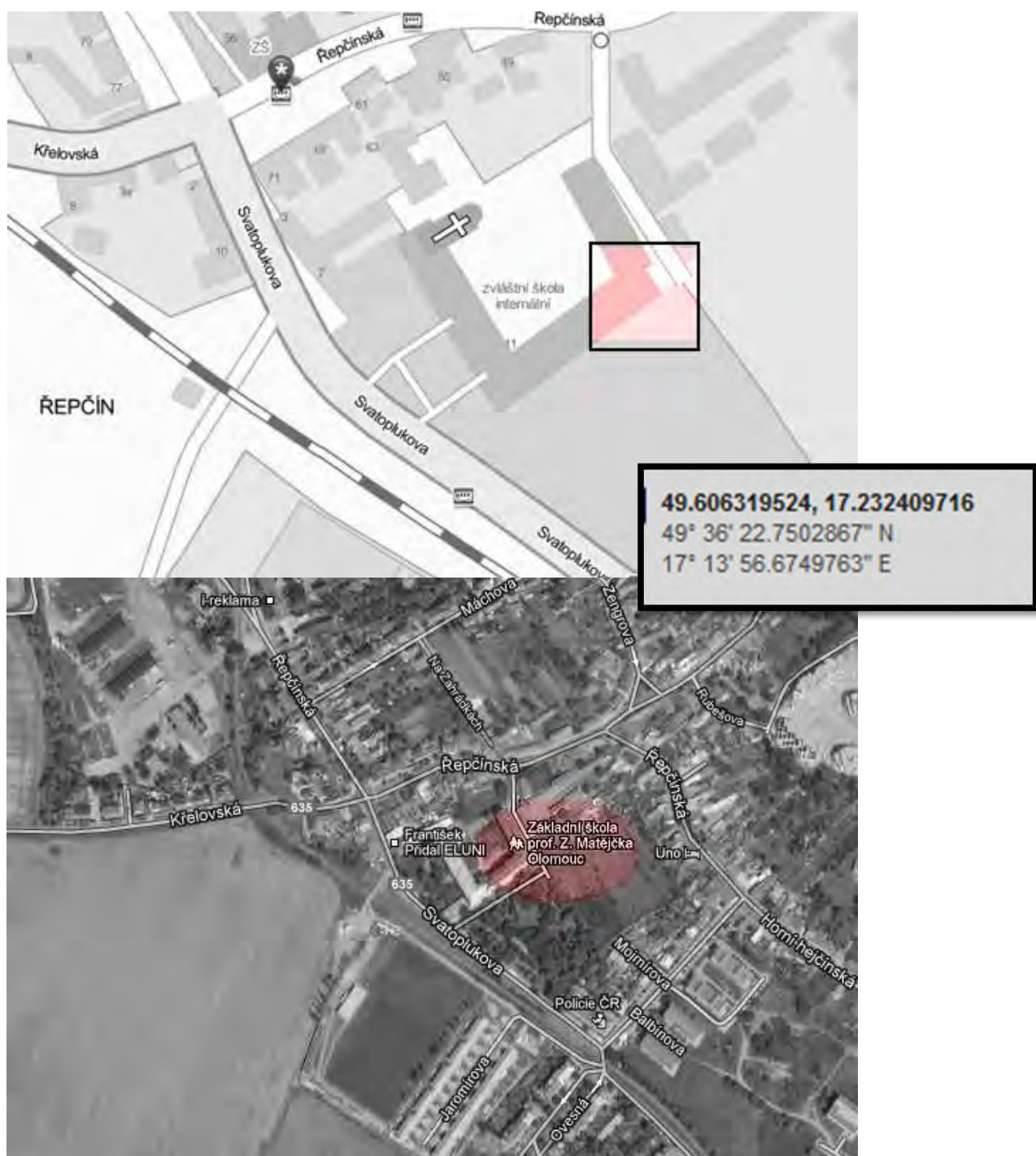
⁴³ Řepčín se tehdy stal městskou částí při vzniku Velké Olomouce, která sjednotila dvě města a jedenáct vesnic (mezi nimi i Řepčín).

⁴⁴ Citace z textu historika PhDr. Milana Tichálka o historii Hejčína.

⁴⁵ Řád byl založen řád roku 1212. Hlavním cílem bylo vychovávat chudé ve víře a vzdělání.

⁴⁶ Milan Tichák - Paměť olomouckých předměstí, Olomouc 2000, str. 87-88

Underground v olomouckém kinu Jiskra
Michaela Říhová

Obr. č. 4: letecký snímek, polohy na mapě a v rámečku GPS objektu.

4.5.V rukou města

Budova je majetkem města Olomouce. To o objektu bývalého kina jednalo na schůzích Rady města dokonce vícekrát, zde jsou vybrány citace zmiňující kino Jiskra a jeho dnešní osud:

Obr. č. 5 :Výběr ze zápisu ze 49. schůze Rady města Olomouce, konané dne 5. 10. 2004

2. zveřejnění výpůjčky nebytového prostoru o výměře 286 m² v objektu bývalého kina Jiskra, který se nachází v areálu ZŠ Olomouc Řepčín na pozemku parc. č. st. 110/2 zast. pl. v k. ú. Řepčín, obec Olomouc předem určenému zájemci Moravskému divadlu Olomouc dle důvodové zprávy bod I. 2)

10. s prodloužením smlouvy č.j. MAJ-PR/275/2004/Ha o výpůjčce nebytového prostoru o výměře 286 m² v objektu Svatoplukova 11, č. p. 65 (bývalé kino Jiskra) v k.ú. Řepčín za účelem skladování divadelního fundusu do 14.12.2006 dle důvodové zprávy bod II. B) 13)

11. s prodloužením smlouvy č.j. MAJ-PR/275/2004/Ha o výpůjčce nebytového prostoru o výměře 286 m² v objektu Svatoplukova 11, č. p. 65 (bývalé kino Jiskra) v k.ú. Řepčín za účelem skladování divadelního fundusu do 14.12.2006 dle důvodové zprávy bod II. B) 13)

„5.) ...s prodloužením smlouvy č. j. MAJ-PR/275/2004/Ha o výpůjčce nebytového prostoru o výměře 286 m² v objektu Svatoplukova 11, č. p. 65 (bývalé kino Jiskra) v k. ú. Řepčín za účelem skladování divadelního fundusu.“⁴⁷

„Důvodová zpráva

Škodní a likvidační komise se zabývala předloženými projekty, které nebyly realizovány z různých důvodů a k odpisu dochází zejména na základě výsledku auditu hospodaření města Olomouce za kalendářní rok 2001 a 2002. Audit doporučil provést kontrolu investic a případně rozhodnout o jejich likvidaci (účetní).

„10. Odpis projektu ve výši 208.188,80 Kč - Kino Jiskra

Nebylo zařazeno do plánu od roku 1997 a navrhuje se k odpisu zejména s ohledem na skutečnost, že zpracovaná dokumentace již zastarala. **Jedná se o klasický případ marného projektu. Kino Jiskra je dlouhodobě uzavřeno a od doby zpracování projektové dokumentace nebylo nikdy rozhodnuto o zařazení do plánu investic.** Kino se nachází v areálu ZŠ Svatoplukova a je v majetku města Olomouce.

Odpovídá: odbor investic

Rada města Olomouce doporučuje schválit odepsání částky ve výši 208.188,80 Kč za vypracování projektu.“

Z ukázek je patrné, že budova bývalého kina Jiskra dnes slouží městu k naprosto jiným účelům, než za jakým fungovala řadu let. Snažila jsem se jít po informacích dál a hledala pomoc od magistrátu. Od pracovnice Magistrátu města Olomouce z Odboru vnějších vztahů a informací jsem se prostřednictvím elektronické pošty dozvěděla mimo jiné následující:

„...kino Jiskra bylo určitě začleněno v organizaci Městská správa kin a nebo podobný název. Budete muset jít do archivu a tam zjistit další informace, protože tato organizace tady už roky nefunguje. Celá budova je již roky uzavřena. Byla tam nemocnice - chirurgie a v přízemí bylo tohle kino. I ta nemocnice už je alespoň 5 let uzavřená

Zkuste Státní okresní archiv Olomouc www.archives.cz, snad vám poradí, kde jsou všechny tyto materiály uloženy a kde hledat. Za "totáče" tam jedno místní sdružení SSM pořádalo hodně alternativních koncertů - folkaři apod. Možná ještě pan MUDr. Libor Grónský, který vedl tohle SSM, by vám dokázal poradit. Má v Ol. Galerii Mona Lisa, a nebo psychologickou ordinaci. Kontakt na něj jinak nemám. Musíte "zagooglovat“.

⁴⁷ Výběr ze zápisu ze 110. Schůze Rady města Olomouce, konané dne 2. 10. 2006

5. Rozhovor s MUDr. Liborem Grónským

Rozhovor byl vedený v jeho psychiatrické ordinaci v Olomouci odpoledne 26. 4. 2012.

Pan doktor Libor Grónský (obr. č. 6) je dodnes kulturní ikonou města Olomouc. Je hlavním organizátorem řady hudebních a výtvarných akcí. Vystudoval gymnázium v Hejčíně a poté se věnoval studiu Univerzity Palackého v Olomouci. Po praxi v psychiatrické léčebně Štemberk má od roku 1993 soukromou ordinaci na Dolním náměstí města Olomouc.

Svou kulturní činnost zahájil právě již v době studia střední školy právě v kině Jiskra, avšak věnuje se této oblasti dodnes. Od roku 2000 provozuje galerii Mona Lisa, kam zve umělce celonárodního významu. Za komunistického režimu se krom podílení na koncertech folkových zpěváků stal signatářem výzvy Několik vět⁴⁸.

Rozhovor referuje o tom, na jakém základě probíhaly koncerty v kině Jiskra. Mimo jiné se také dotkneme od problémů přinášející minulý režim, přes názory této výjimečné osobnosti až po porovnání s dneškem.

V sedmdesátých letech jste studoval na gymnáziu, jak moc byl tehdy Olomouc jiná?

Jezdíte do Olomouce? Ne. No, nevádí. V Olomouci bylo asi deset kin, nevím přesně. Teď už je tu z nich jen jediné kino v centru⁴⁹ (Multiplex je tu také, samozřejmě.) a je tak prakticky poslední z nich. Je uděláno hezky, pohodlně...

Koncerty jste pořádal, jak to vůbec bylo možné? Proč zrovna Jiskra?

Já mám takového kamaráda, který by možná měl nějaké další informace... Jeho otec byl v Jiskře ředitel. My jsme se seznámili na gymplu-on končil, když já jsem tam nastoupil. A docela rychle jsme přišli na to, že máme stejné zájmy a že v tom třiasedmdesátém měl takový první menší koncerty. A po nějakých prvních akcích, co se tak dělaly, tak už nevím přesně v kterém roce, jsme přišli na Jiskru. To je konec světa teď, a co teprve tehdy. Takže tam se to celkem dařilo nějakou dobu dělat. A v začátku sedmdesátých let tam šlo udělat koncert jistého Lutky...

Obyčejný koncert pro veřejnost?

Normální, veřejný...A pak samozřejmě se to tak postupně vybíjelo, tak jako už někteří z nich nemohli, tak se to dělalo utajeně nebo pak už tedy někteří emigrovali a nešlo to vůbec...Do té doby to třeba šlo zorganizovat

⁴⁸ Dokument Několik vět byl vypracován hnutím Charty 77 na jaře roku 1989 a zveřejněn v červnu téhož roku. V petici bylo vzneseno celkem sedm požadavků na stávající vládu. Petici podepsalo přes 40 000 lidí, také řada známých osobností (Z. Svěrák, H. Zagorová, I. Trojan, J. Bartoška a další).

⁴⁹ Tím je Kino Metropol.

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

jako koncert imaginární skupiny atd. a to nějakou dobu šlo, ale postupně to nějak policajti zjistili, takže my jsme pak právě museli ta místa změnit a dělali jsme to jinde.

To je neuvěřitelné, že to takhle prošlo...

Tak dělali jsme i pár koncertů u někoho v bytě... Jestli vám říká něco jméno Ivana Špoková. Ona bydlí kousek za Švandákem na Smíchově, to je holka, která tady bydlela, a u ní jsme dělali také koncerty Hutky a ty musely být utajené. Ale to bylo později. V Jiskře jsem ji neviděl.

Ono to všechno bylo možné, protože...oni byli blbí. Já si vzpomínám, že od těch normálních folkových koncertů jsme to začali rozvíjet i do jiných žánrů. Byli tam nějakí jazzmani, alternativa (tzn. bigbít, folkrock) a my jsme takhle dělali další a další... Protože ti folkový zpěváci už tu moc nebyli.

Poslední koncert Třešňáka v Jiskře byl obšancovanej estébákama a to bylo narvaný...ta Jiskra byla plná. A já jsem šel dřív z domu a Vlasta mi poslal telegram, že nedojede. Měl nějaký tušení nebo něco...a já jsem to nevěděl, já jsem ten telegram nečetl. A tak my jsme v podstatě jen čekali. Byla zima a říkali jsme si, že má zpoždění. Tehdy taky zpěváci přijížděli vlakem, dostali stovku honorář, flašku vína a byli rádi. A teď jsme nevěděli, co se děje. My jsme museli nakonec vracet vstupné,

protože nepřijeli, ale oni se nezeptali, proč. My jsme jen to kino zavřeli a pařili jsme tam do noci, byli jsme mladí. Poslední linkou o půlnoci jsme pak jeli domů...a najednou pánové v dlouhých kabátech a v tu chvíli nám to došlo. A ti sledovali,

kam jedeme a jestli jsme to nepřesunuli jinam. Ono se ale nic nedělo.

Pak byly i jiné koncerty, kde někdo přijel a to pak už bylo takový dramatictější, protože to se odehrávalo v osmdesátých letech a to jsem byl i na nějakým tom výslechu.

...

To bylo složité, někdy jsme udělali koncert na jednom místě, ale podruhé už to místo nebylo k mání, tak se to dělalo zase někde jinde... Takhle jsme postupně vyčerpali pomalu všechny možné místa, co tu byly. Něco bylo i na kolejkách, na chatě, taky sklep-tam jsme udělali něco jako klub...

Jak jste o tom informovali lidi?

Udělal se plakáty, ale jen pár a přišlo několik desítek lidí. Teď když dělám koncerty teď, tak natisknu stovky plakátů a přijde lidí dvacet.

Pak cítím takovou obrovskou nespravedlnost, co zabilo vlastně Kryla...

...On prý ani nevezal rozdělení Československa...

To je pravda. Ale hlavně nevydýchal to, že se potom dostali částečně k moci i bývalí komunisti. Havel vlastně taky hrozně odpouštěl po revoluci, dejme tomu prodej Lucerny a tak... Tam byl ten zásadní rozdíl, že Havel byl vychovávaný v takovém tom tolstojovským: „Se všema budu jednat dobře a změním je“. On byl schopný odpustit i těžkému udavači a to je jiná historka.

Hodně zpěváků donášelo na své kolegy? Známy je třeba případ Nohavici...

Ano... Tak Nohavica, to je...pro mě vlastně skončil, když s ním nedovedu komunikovat. On vlastně nedovedl na rovinu přiznat, že udával, přitom velice iniciativně dodával informace i ze „služební cesty“ ve Vídni, kde se potkal s ostatními i s Krylem... Vždycky mohl říct, že se opili a už nic neví.

Hutka, který udělal „Udavače z Těšína“ byl za to vlastně zkritizován, že to udělal ze zájmu po úspěchu a tak. A ti, co zůstali čistí jako Merta a další, ti jsou rádi, že za nimi někdo přijde. A ti, co jsou svině, ti jsou za vodou... To je život.

A co Pepa Nos, který také vystupoval v Jiskře?

Tam jsou ty názory různé. Někdo tvrdí, že udával, někdo že neudával. Já jsem se na to s Pepou bavil, on to víceméně popřel, avšak Třešňák třeba tvrdil, že viděl nějaké záznamy, že na něj donášel.

Takový Jim Čert⁵⁰ je třeba jasnej. To byl výjimečnej zjev, hrál na harmoniku, démon. Byl blízko centra Charty

⁵⁰ *25. 2. 1956 v Praze. Jim Čert je pseudonym harmonikáře Františka Horáčka. Spolupráci s STB podepsal v červnu 1979 v Hradci Králové pod krycím jménem „Akord“, později „Homér“. Udál například Michala Hýbka, který byl odsouzen na 18 měsíců ve vězení. Za první rok podal 126 zpráv. Z tajných fondů mu byla údajně vyplacena částka činící celkem

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

a od určitýho roku začal iniciativně donášet. Dokonce i ti estébáci mu říkali, že je to už moc nápadné. On tam chodil často, protože za to platili...Dostal několik lidí do kriminálu a tak dále...

Já jsem nějakým zázrakem nevyletěl ze školy. To jsme jeli s kamarádem na podobnou akci-utajenou, kde měl hrát on a nějaké další kapely a on pořád nejel, tak jsem si říkal, co to je. A my s tím kamarádem jsme tedy šli do jiné hospody a za hodinu jsme se vraceli a vidíme to obšancovaný, všude auta...Mě to tehdy nesetlo. Jsme prostě přes pole utekli do druhé dědiny a vlakem jeli domů.

Po listopadu ale velmi rychle utekl do Ameriky. Tady by to nedopadlo dobře. Po roce po dvou se vrátil a já jsem se s ním potkal na jednom festivalu a on tam přišel. Ptal se mě jak se mám a já mu řekl, že je to jedno...a kdy prý ho pozvu do Olomouce a já říkal, že už ho sem nepozvu. Urazil se, když jsme odstrčili ty piva, když si k nám chtěl přisednout. Hodně lidí to ale nepochopilo doposud. Měl koncert i v Národním divadle i v Rock Café, kde byli další disidenti. Ondra Vetchý, který to nevěděl, to uváděl a později se obecnostem omluvil a byl z toho fakt špatnej. Sám se divil, co se stalo, když se hlediště vylidnilo a zůstal jen Havel s Dášou a nějakí lidi...Hutka s Třešňákem kvůli němu odmítli přijít. Někteří to brali jinak, říkali, že je nutný odpouštět a tak dále...

Říkal jste, že i vy sám jste byl na výslechu...

To je jeden z důvodů, proč o tom kině nemám skoro žádné materiály. Oni mi při tom několikrát vyhrožovali domovní prohlídkou a já jsem byl poučen částečně i z Jazzové sekce⁵¹, kde to bylo hodně propojené. Jednou se mi stalo, že u toho výslechu v podstatě oznámili, že provedou domovní prohlídku. Ale já věděl, že podle jistého paragrafu mám právo na jednoho svědka a advokáta. Ale oni nedbali, že prý se s tím můžu jít vyfotit a tak. Tak mě sbalili, přijeli jsme před barák, ale já říkal, že jim neotevřu ani domovní dveře a oni na mě sprostě řvali, ale pak odjeli. Oni museli ty zákony respektovat, ale věděli, že ti lidi je neznali.

Co bylo na textech tak špatného?

Bylo to prostě na kriminál. Na základě toho jsem několik věcí zlikvidoval a já jsem to měl tady ve sklepě a ukryl jsem to do nefunkčních komínů a tam to odpočívalo až do povodní s dvěma metry vody...

Ale vysokou jste vystudoval. Jste lékař-psychiatr...

Ani to se neobešlo tak úplně bez odezvy. To si pamatuju, jak mě i tam sebrali...

Z posluchárny?

Ano. Z posluchárny. Normálně vám došlo poštou: „Dostavte se k výslechu,“ ale tohle ne, tady si pro mě už přijeli. A to jsem si říkal, to je docela konec. Pouštěli mi nějaký nahrávky z jednoho koncertu. V Rooseveltově ulici na konci přejezdu bylo totiž další kino-Družba. (Nejlepší kina byly právě Hvězda, Jiskra a Družba). A pořádali jsme tam takovou dvoudenní akci více méně už té alternativy-big beatu. No a byl tam takový balkon, který si zabrali. Tam měli magneťáky a celý to snímali a nahrávali.

Já měl povolovačku. Tedy se smyšlenými názvy kapel, protože to jinak nešlo povolit. A když mě sebrali, tak mi začali pouštět ty nekvalitní nahrávky, to skoro nešlo poznat a já dělal debila, že to nejde. Oni se snažili zuby nehty, že mě tam viděli atd. Já pořád tvrdil, že tohle nemohlo být ono a oni na mě začali ječet, že já odmítám přiznat, že na tom koncertě byl...Pavel Kryl.

Počkejte Pavel Kryl?

Ano. Já jsem se také zarazil, ale oni začali zase řvát: „Nelžete! Vždyť je to vaše ikona.“ Mimochodem to bylo tehdy nemyslitelný tehdy, že by tady hrál Kryl...A to ještě nevěděli, že se jmenuje Karel. A já jim říkám: „Tak to já vám klidně podepíšu písemný prohlášení, že Pavel Kryl se se mnou nikdy nesetkal a nikdy nehrál.“ „Vy nám to jako fakt podepíšete?“ ptali se. Řekl jsem: „Ano, to můžu.“

Neříkejte, že to mysleli vážně...

Opravdu! Oni pouštěli nahrávky dál a oni mi pak pouštěli jinou nahrávku a to jsem tedy řekl, že ten text je od

---

zhruba 8200 Kčs. Těsně po revoluci spolupráci s STB nepřiznal, v roce 2007 se však za tuto spolupráci omluvil prostřednictvím médií.

⁵¹ Jazzová sekce fungující od roku 1969 dodnes je sdružení pomáhající nekomerční kultuře. Do té doby, než byla zakázána, se snažila i přes všechny útrapy setrvat jako právně legální a využívala tehdejší mezery v zákonech. Sekce se rozrostla na několik tisíců členů.

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

Kainara z dětské čítanky. A oni se mne zeptali, jestli jim tu čítanku dobrovolně vydám. A já jsem řekl, že ji nemám, že jsem se z ní učil už nevím v kterém ročníku, že jsem na vysoké a tam čítanky nemáme (smích). A oni s klidem: „Vy nám ji tedy odmítáte vydat“. To byly tyhle absurdity. Na druhou stranu člověk nevěděl, jestli zítra půjde sedět nebo mě vyhodí ze školy.

Takže z Vás vesměs nic nedostali?

Oni potom ze mě dostali jednu desku, kterou chtěli jakoby půjčit. Já jsem si s nimi hrál, že desky zásadně nepůjčuji. Oni začali zase s tím, že na škole končím, že to otec nepřežije... To bylo takový hustý, tak já jsem jim řekl, že mi na tu desku musí dávat pozor, že ji nezničí atd. tak jsme jeli ke mně domů, kam jsem je tedy nepustil, dal jsem jim to a odjeli. Ještě půl roku to bylo nejhorší období, kdy jsem dobrovolně k nim chodil na vrátnici, kde mě nechali dobrovolně čekat a vylámal jsem z nich tu desku zpět (smích).

Na jednom výslechu se mě zeptali, jak jsem tam ty lidi dostal. Ptali se doslova: „Neříkejte, že jste vylepil dva plakáty, tady jsou lidi z Ostravy, z Brna...“ ale ono to vážně tak bylo a byli nadšení. Byl zájem, a měli pocit, že něco dělají. Pod čarou to samozřejmě byl odboj. Oni tam říkali nějaký věci, i když nešlo v té době otevřeně mluvit. Ale 99% lidí, když vynechám estébáky...

Ti tam byli vždy?

Tak vždycky tam byli estébáci.

Že bych měl iluze, že se to nedozví, to ne...

My jsme to dělali pod hlavičkou SSM⁵². Časem jsme si založili vlastní, jen kvůli těm koncertům. Nemohli to pochopit, ale my tvrdili, že dosavadní organizace je natolik pasivní, že chceme další, která bude fungovat a vyvíjet nějakou činnost. V dosavadní organizaci, že jsou jen lidi, co si chtějí udělat čárku a tak dále. Oni zírali, ale na to nám nemohli nic říct. Nakonec se nám to povedlo. Cíleně a jednoznačně, za jedním účelem, protože jsme tam byli sami kamarádi. Po určitý době byl problém, že jeden člen musí být komunista, nakonec jsme jednoho kluka vzali k sobě, který se tam dostal díky rodině a tak, to je složitý.

Na těch koncertech byl vždycky jeden takový soudruh, který je teď už mrtvý... ten si vždy zapisoval, co chtěl atd. a on povoloval ty koncerty.

Jak fungovalo takové povolení?

Na té povolovačce bylo vždy, kdo to pořádá, dva lidi museli uvést konkrétní adresu, což jsem byl já se Zdeňkem. Dále repertoár těch účinkujících, přesné skladby, kdo je složil. Když jsem tam napsal skupinu Mňága a Žďorp⁵³, tak se tak zarazil a ptal se mě, co to je. Já mu řekl: „To jsou takové mladí kluci, oni hrají takový lidový písničky.“ A oni na to, že se to tak nemůže jmenovat a ptali se, co ten název znamená, načež já jim řekl, že to nevím, že to je valašsky. „To vám nepovolíme, s tímhle nemůžou dál...“, říkal. My jsme totiž vystupovali s Plasticama⁵⁴ a to bylo nemyslitelný, aby vystupovali pod tím jménem, tak jsme vymýšleli název jiný.

Většinou se účinkující jmenovali pokaždé jinak. To ale nebylo možný si pamatovat, v jednu dobu jsem dělal těch koncertů fakt hodně, protože ti lidi se tady objevovali a tak... (třeba chlap z R.E.M., které tehdy nikdo neznal. Po revoluci, když byl tady, si na to ale vzpomněl, což bylo příjemný)...

Vymýšleli se neurčitý imaginární názvy. To vyšlo. Ptali se, jestli mají přehrávky atp., a když je ten název nijak neprovokoval, tak to povolili... Pak když došlo na ty výslechy, tak se mě na ty skupiny ptali a já nevěděl.

„Ti...jo ti tam nedojeli.“ Dělal jsem ze sebe pořád blbce. Oni si to o mně mysleli a přitom to bylo naopak.

Setkal jste se s nimi po revoluci?

V roce devadesát jedna, když mi dělali nový pas, jsem potkal úředníka, který otevřel šuplík a tak se na mě podíval, jako by mě poznal. Pak z něho vypadlo, že není pacient, jak jsem si myslel, ale že ten úředník sedící

⁵² Socialistický svaz mládeže je podrobněji rozebrán v kapitole o kinu Jiskra

⁵³ Valašská kapela hrající alternativní rock, která se formovala do dnešní podoby hlavně až v roce 1983.

⁵⁴ **The Plastic People of the Universe** - rocková kapela z Prahy. Hlavní propagátoři undergroundu od let 68 do 88. V roce 1976 zatkla policie členy skupiny za údajné výtržnictví. Většina členů byla propuštěna. Saxofonista s manažerem byli odsouzeni k odnětí svobody. Bývalý zpěvák vyhoštěn. Slavný je výrok V. Brabence: „My jsme se chovali tak, jako že ti bolševici vůbec neexistují. To je, samozřejmě, nasralo.“

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

za stolem je jeden z těch estébáků a hrdě se k tomu hlásil, což se stalo i Oldu Kulhánkovi. Tomu řekli, že ty grafiky, co mu zabavili, nezničili, ale že si je rozdělili mezi sebou. Psal o tom i Havlovi...

Kolikrát jste byl u výsledku? Seděl jste?

Ne, ne... Já jsem i dostudoval. Ačkoliv pár profesorů bylo nepříjemných. Ti mě vyhazovali permanentně od zkoušek, ale nevím, jestli to bylo tím, jestli jsem byl blbej nebo v tom byl jiný zájem. Řada lidí se jelo ještě podívat do Pardubic po revoluci, kdo na ně udával, a tak...

Vy ne?

Ne, já ne. Já jsem zastávce toho, že...

Raději nevědět?

No, raději ne.

V rámci iluze o lidech, se kterými se člověk stýkal...

...

Já jsem dělal to, že žena měla kontakty a rady co dělat, kdyby mě sebrali, na koho se mají obrátit, kdyby mě sebrali, aby se s tím něco dělo, jelikož jsem tehdy dělal oficiální výstavu na jaře v osmdesátém devátém Oldovi Kulhánkovi⁵⁵. On dělal takovou grafiku prasečích rypáků, který přecházely v ty komunisty, dali jsme to i na pozvánku. Říkali jsme si, to bude trvat tak půl dne a pak to komunisti zavřou. Dávali jsme tam podepsat i těch Několik vět, ale nic se nedělo. Výstava proběhla, dokonce jsem viděl v jednom komunistickém plátku malou recenzi, že to otiskli.

Vy jste podepsal Chartu 77?

Ne.

Proč?

S Mikolášem Chadimou⁵⁶ jsme to rozbírali a on sám mi řekl, že pro ně bude lepší, když zůstanu doktor, zkrátka tam, kde jsem. Když mě budou potřebovat, budu tam, budou vědět, že mají někoho spolehlivého. Navíc jsem věděl, že když to podepíšu, bude průser a emigrovat se mi nechtělo.⁵⁷

Jak je to dnes s koncerty? Vzpomínáte na toto období nějak?

Pořád tak nějak pořádáme koncerty... Vydaly se Hutkovy šedesátiny, které byly tak nějak spojený i s výročí Charty a jinýma věcmi. To jsme projeli Prahu, Brno, Olomouc, Bratislavu a Wroclaw, a jeli jsme Hutka s Fajtem, Vašek Koubek a Třešňák. A jeli jsme do Wroclaw, to byla pohoda, tam to bylo velmi příjemný. V Praze to bylo v Akropoli a to bylo dost blbý, tam bylo pár lidí. V Bratislavě byl narvaný sál. Merta teď slavil pětadesátiny, taky v Praze...byli tam ještě další lidi. Teď se pracuje třeba na Vlnobyti⁵⁸.

Takže s tím pracujete i dnes...

Já se s tím pořád potkával a potkávám. Než jsem v devadesátém třetím odešel z léčebny ve Štemberku, tak jsem zažil takovou krásnou příhodu...

Tak mě to baví furt, akorát, že bych poslouchal denně Kryla, to ne.

Kolik lidí se sešlo na takovém koncertu?

Tak to bylo různý. V řádech několik desítek, i víc. To bylo plný, někteří i stáli a seděli na zemi. Později, když

⁵⁵ Oldřich Kulhánek (*26. 2. 1940, Praha)-známý grafik, ilustrátor. Autor podoby dnešních bankovek. V roce 1971 uvězněn. Poté propuštěn, avšak každé dva týdny STB vyslýchán.

⁵⁶ Mikoláš Chadima (*9.9.1952, Cheb); hudebník, skladatel. Podepsal Chartu 77, kvůli které čelil řadě represí. Byla mu znemožněna legální činnost. Z podvědomí veřejnosti se vytratil. V undergroundu vystupoval dál, ale v rámci utajení jeho kapela několikrát změnila název.

⁵⁷ Liboru Grónskému bylo v té době 19 let.

⁵⁸ Vlnobyť – festival v Olomouci nejen folkových zpěváků, často s protitotalitním tématem. V roce 2008 to bylo připomenutí 40 let okupace, poté sametová revoluce. V roce 2010 vystupoval i V. Merta.

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

jsme dělali větší koncerty, tak to bylo i několik tisíc lidí, to už ale byly jiný akce.

Jak často byly takové koncerty?

To bylo nepravidelné...

Kdo všechno se na tom podílel?

My jsme to dělali jako taková parta kamarádů. Já se Zdeňkem jako hlavní organizátoři, pak tam musel být někdo, kdo to zvučí, kdo trhal lístky, to byli většinou spolužáci/spolužačky. Navrhli jsme si plakáty, lístky, co se dělá dodnes. Sami jsme si lepili plakáty, nosili aparaturu,...v tomhle se nic nezměnilo.

Nic?

Jediné, co se změnilo je, že se můžu přetrhout v propagaci, ale těch lidí přijde prostě málo. Je to docela smutný.

Tak asi to je hlavně tou popularitou vystupujících v dnešní době...

Ano, ale já jiný nemůžu dělat. Sám před sebou bych nemohl. Loni tu třeba byli Deep Purple a měli čtyři a půl tisíců lidí, měsíc na to dalším nejmenovaném zpěváku z playbacku bylo tisíc osm. To je na skok z mostu, kam jsme se dopracovali.

---

6. Rozhovor otce a dcery aneb Ing. Aleš Říha o kinu Jiskra

Rozhovor byl pořízen dne 3. 5. 2012 v Praze.

V Olomouci prožil své dětství i dospívání, nahrával valnou část koncertů v kině Jiskra. Vystudoval Vysokou školu ekonomickou v Praze, kde bydlí už řadu let. Má dvě dcery (z nichž jednou mám tu čest být i já sama).

Rozhovor zachycuje svědectví o koncertech v kinu Jiskra, o důvodech, pocitech a vzpomínkách v této souvislosti. Rovněž objasňuje jistá fakta a zamýšlí se nad propojeností dnešní doby a té minulé.

Jak jste se seznámili s MUDr. Grónským? Bylo to díky koncertům?

S Liborem jsme spolu seděli v jedné lavici na základní škole. Pak jsme se samozřejmě vídali dál, hlavně na podobných akcích...

Jak často byly koncerty?

Jeden čas to vážně jelo. Byla taková šňůra koncertů. Obvykle ale byly třeba dva na měsíc. Ale levný to nebylo...

Bylo vysoké vstupné?

Tak každý něco dal, to se prostě dělalo. Tak padesát korun, což se ti zdá jistě směšný, ale tehdy to pro studenta byly peníze...

Chodil jsi tam často?

Jak to šlo...vybavuje se mi tak šest koncertů v Jiskře...

Byla Jiskra brána i jako kino nebo jen ideální místo pro podobné akce?

Já jsem tam byl jako v kině snad jednou. To bylo daleko, na kraji města. My jsme bydleli s Liborem od sebe docela blízko a Jiskra je na druhém konci města. K tomu jsme většinou chodili pěšky a to je deset až dvanáct kilometrů vzdušnou čarou. Pokud jsem někam tam chodil, tak to byl kostel poblíž, kde byly jazzový Vánoce, to taky nebylo povolený. Něco jako klasická půlnoční s big beatem, jelikož ten farář byl takovej pokrokovej. To bylo narvaný lidma.

Ta poloha toho kina taky byla ideální. Bylo to šikovně zastrčený. Ty paneláky, co tam jsou teď, tam tehdy byly

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

minimálně. Víc tam byly rodinné domky a pak pole. V té době tam sice nějaká betonová dvoupruhová silnice byla. Ale to byla výpadovka, čili periferie a v té oblasti tam chvilp pes. Ti policajti tam ani neměli tak potřebu jezdit, když to nebylo tak na očích.

Jednou se třeba i Pepa Nos zastavil tehdy ještě na naší chatě na Moravě a hrál nám takový soukromý koncert... Čím míň se o tom vědělo, tím líp.

Kdo přišel s nápadem koncertů v Jiskře?

Tak Libor věděl, že nás to tak nějak baví a s tím spíše jeho kamarádem, který to měl přes tátu, domluvili tu Jiskru. Tehdy by kulturák nikdo na tohle nepůjčil. Mělo se tam sejít dost lidí, přicházely tam stovky, tuším kolem pětiset. Pořád tu byla otázka kde, no venku to nešlo, kdyby začalo pršet, tak ta elektrika a tak... bylo by to komplikovaný.

Tohle místo bylo naprosto ideální, i když to kino bylo pro zhruba jen dvě stě diváků.

Pod záštitou SSM se teda pořádaly nějaký „lidový večery“, samozřejmě, že se jednalo o tyhle koncerty. V tu chvíli se ale nemohlo promítat, protože zpěváci hráli de facto před plátnem.

Pět set lidí... jak to?

Je celkem paradox, že v té době nebyl internet a přesto se ti lidi našli... Libor a ostatní to fixama ručně psali, což je škoda, že se nedochovalo... Co kus to originál. To se sešíváčkou nebo něčím přilíplo na sloupy. Pár lidem se zavolalo... a sešla se kvanta lidí z různých měst.

Kdo byli ti lidé? Studenti nebo sem tam i někdo jiný...?

Vesměs jen studenti. Zkrátka ti náctiletí.

Kolik se platilo za koncert? Bylo to nákladné?

Ne, to ne. Tak já jsem neplatil nikdy nic, protože jsem jakoby patřil k pořadatelům. Ale ti lidi v té době platili tak patnáct korun, myslím. Často to bylo symbolické a ti zpěváci si taky tak symbolicky brali, protože podnikání nebylo povolený. Lidi jim ale dávali, protože Hutka musel mít třeba něco na vlak, když se pak přestěhoval z Olomouce do Prahy ještě před emigrací.

Jak probíhaly koncerty?

Já jsem většinou seděl v jakémsi závětrí, za oponou. (Ta tam byla, aby tam šlo hrát nějaké divadlo a tak. To kino bylo variabilnější...) Bylo tam menší pódium něco jako autobusová zastávka. Tam jsem seděl na takové jednoduché židli a nahrával. Měli připravený dva mikrofony, jeden na kytaru a jeden před pusu.

Nahrávali jste ještě něco krom koncertů?

Tak poslouchali jsme svobodná rádia a přepisovali to, samozřejmě. Třeba když četli chartu, což bylo dlouhý, trvalo to vážně několik minut a pak se to ještě přepisovalo na stroji. Několik vět už bylo samozřejmě kratší, to byla jedna stránka. K tomu když ses chtěla dostat, tak se to dalo.

Jak to bylo s Chartou...?

Tam jsem měl strach. To prohlášení bylo 1. 1. 1977 a to já měl před maturitou. Sice ten režim nepopravoval atd., ale ten život mohl být vážně zkomplikovaný...

Na těch koncertech jste se potkávali i s folkaři...

Seděli jsme od sebe tak na vzdálenost dvou metrů, občas jsem jim něco podal-Obsluhovali jsme jim tam většinou víno, záleželo jak kdo pil...

Jak kdo pil?

Tak Hutka měl třeba vždycky takovou decentní troj deci skleničku, ale Merta ten vypil třeba dva litry za koncert. Samotná odměna za koncert ale byla celkem mizivá, takže se to nechalo.

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

Jaké bylo jejich vystoupení?

Třešňák, Vait, Merta s Hutkou, vesměs všichni tam dospívali písničku, no a jelikož nejsou roboti, tak tam jen nehráli všechno za sebou, ale prokládali to různými věcmi, co je napadli. O Praze, Olomouci nebo prostě glosovali nějakou situaci, nějaké ty postřehy...lidi se smáli a pak zase začali hrát. Nikdy to nebylo tak, že by folkaři hráli jednu písničku za sebou jako v dnešní pop music.

Takže se chodilo se smát do Jiskry nebo i jinam?

Pár koncertů taky proběhlo na kolejích. Napsali se fixkou plakáty a vylepilo se to na nástěnky, kde byly nabídky brigád atd. Byla uzavřená budova, nebylo to veřejné prostranství, tak se to dalo. Tam bylo jen, že tehdy a tehdy tam bude třeba Třešňák a další.

Co z toho měli?

Tak byla to taková reklama, stali se oblíbenějšími i oni a měli zkrátka pro koho hrát, tak hráli. Pak ale dotlačili jak Hutku, tak Třešňáka k emigraci, tak pak už to takový nebylo.

A co jste z toho měli vy?

Tak kromě Hlasu Ameriky a Svobodné Evropy nebylo nic moc jako zdroj informací a tak nějak lidi hledali obdobu i doma. Ty informace se tak těžko sháněly. Tihle lidi byli mimo jiné taky napojení na ten disent, byl to ten underground. Měli k tomu všemu větší přístup, co chtěli lidi slyšet. Znali názory té společnosti, intelektuálů...To všechno dávali do těch svých písní. Dnes nikomu zas tak o nic nejde. Tohle viděl na západě i Kryl...Prostě když chtějí lidé vycestovat z republiky, tak vesměs není problém stejně jako v šíření informací. Tehdy, když ti lidi tolik možností neměli, to bylo vzácnější. Proto to tak lidi chtěli slyšet.

To dělali i ti folkaři. Když si člověk párkrát projede ty texty, dvakrát, desetkrát, tak můžeš číst mezi řádky. Zjistíš, že zpívá zdánlivě normálně, ale můžeš tam i ledacos najít. Najde si tam každý, co chce...O tom je ten folk, o tom to bylo. Zkrátka taky proto se mi ten folk líbí, já ho mám rád. Hlavně ty lidi, které jsem vídal takhle osobně.

To, že bude říkat něco mezi písničkami, to už je nástavba. Ani dnes už to moc nedělají. Na to ty lidi ani nemají čas...Ten text tě vždycky osloví, ale dnes už to ani nemá takovou účinnost na ty masy lidí, jako tehdy. Ztrácí to ten původní smysl. Tím, že to bylo zakázané, tím to bylo zase o něco jiné než dnes, kdy je vesměs všechno povoleno, pokud to nejde to extrémů.

Myslíš, že by sedělo spojení koncertů a přísloví „zakázané ovoce chutná nejlépe“?

Tak to přísloví určitě platí, ale tam nešlo jenom o to, že jistý věci byly zakázané. Ty lidi si zkrátka chtěli potvrdit to, že smýšlí jinak, než jak se jim diktuje. Že v tom nejsou sami. Chtěli se semknout. K tomu to byl trochu jiný koncert než na Stounech, tady to bylo takový osobnější...Společný nepřítel tě sblížoval.

Na druhou stranu, to víš, že se mi líbilo nosit tričko z americké vlajky (smích).

Byl jsi za to nějak trestán? Vyslýchán...?

Ne...Tak já jsem ty texty a tak hlavně šířil a přepisoval, na což přišli, až když jsem byl na vojně na Slovensku. To pak bylo nepříjemný...No, ale vesměs se nic horšího nestalo, spálili to přede mnou v kamnech a mě převeleli. Hutka nebyl Kryl, byl jim nepříjemný, ale nebylo to tak zlé.

7. Tváří v tvář Jaroslavu Hutkovi

Rozhovor ze dne 22. 5. 2012 v jeho bytě na Praze 2.

Tento rozhovor měl pro mě velký význam. Třebaže k bádání o kinu Jiskra ničím nepřispěl, pomohl mi v utřídění představy o tehdejší době lépe než cokoliv jiného. Jaroslav Hutka uměl vnutit pocit nutnosti existence svobody myslí tehdy i dnes.

Vzpomínáte si na kino Jiskra v Olomouci?

Kino Jiskra? To mi nic moc už neřekne... Tehdy jsem si to ani nepsal co se kdy děje... Těch koncertů bylo taky hodně a toho ježdění... V kinech se ale vystupovalo, to jo. Těch koncertů bylo hodně, člověk tam prostě jen vešel, tam byli lidi, sál... Ty akce sice skvěle dokumentovali, ale kdybych si je schovával, třeba bych se teď o kinu Jiskra rozmluvil víc...

Všechny ty kalendáře jsem zlikvidoval, aby to nenašli. Jednou to byl takový pocit vítězství, když mě sebrali v Bartolomějský a ze zadní kapsy mi čouhal ten kalendář podlouhlej. A ten estébák se koukal a říkal: „Co to máte v té zadní kapse?“ a já povídám: „To je moje věc.“ Chtěl si to vzít násilím, pak jsme se nějak handrkovali a já mu to dal a tam byly jen ty vystřižené stránky. (smích) Čili celá minulost byla smazaná... Na to jsem byl pak opatrnější, neměl jsem ani tady žádný papíry.

Dělali vám domovní prohlídku?

Nedělali. Že by se mi hrabal někdo v papírech, to bych poznal. Akorát jednou, když jsme se vrátili s Danielou odněkud, tak na stole leželo Rudý právo, což nikdo z nás nečetl. Tak jsme si říkali, jestli to tam nechali schválně nebo co. Říkal jsem to Ivanovi Klímovi a ten mi řekl jen: „Z toho si nic nedělej, já jsem našel doma klobouk na věšáku, cizí.“ (smích) Což se mi zdá ještě lepší, že tam přišel někdo cizí a pověsil si tam klobouk tak slušně.

Organizoval to tehdy jistý Libor Grónský s kamarádem Zdeňkem...

Ano, Libor... s ním jsem se viděl nedávno tady v Praze!

Jak jste se seznámili?

S ním už se znám hrozně dávno, ale jak jsme se seznámili, to už nemám tušení. Totiž, tohle všechno bylo před emigrací, a ona ta emigrace mi tu paměť po Čechách...

Jak to fungovalo? On vás jen pozval a vy hned přijel?

Tak to všecko se samozřejmě domlouvalo předem. Dost často se to dělalo tak, že ti lidi přijeli ke mně domů sem do Prahy, domluvili jsme se a tím to bylo hotový. Část z toho byla i po dopisech. Až jsem měl telefon, tak to šlo i po telefonu, ale ten jsem neměl zase moc rád, protože to tam nebylo jasný, kdo to poslouchá. Po roce sedmdesát šest byl telefon odposlouchávaný a pak mně ho i vypořili. Zjistili, že to nemůžou vyhodnocovat... Totiž se mě vždycky zeptali, co museli vědět z toho telefonu, ale nevěděli, co s tím. Pak pochopili, že bude bezpečnější, když mi nedají možnost komunikovat. Nemohli to rozluštit, nevěděli, kdo s kým mluvil jako dnes.

To neměli moc propracované. Jak moc po vás před emigrací šli?

Ne. Oni si na nás vzpomněli docela pozdě. V tom šedesátém devátém my byli jen mladá generace a komunisti si vyřizovali účty hlavně mezi sebou. Byli tam takový komunisti reformátoři, pak jejich opak a pak taky takový „hurá komunisti“, kteří zakládali nějakou Leninskou komunistickou stranu a tak... Ale Husák to tehdy držel ještě v nějakým takovým kompromisu. Čili ony ty první léta byli vyčerpaní sami ze sebe a ty svobodný umělce nechávali bejt. Až někdy v roce sedmdesát pět si vzpomněli! To už jsem měl taky první trestní stíhání...

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

Slyšela jsem něco o náboženské propagandě...

To tam bylo taky, ale hlavně to byl ten paragraf urážky státu, rasy národa a přesvědčení. Hlavně to byl koncert k Velikonocům...

Kdy byl ten zlom a vy jste byl státem vysloveně zakázaný?

Fakticky zakázanej jsem byl až v tom roce sedmdesát sedm, až po létě... Oni nikdy nechtěli dát nic písemně. Tehdy se tomu říkala ‚předposranost‘. Spolíhali se na ‚předposranost‘ těch pořadatelů a tak... A to bylo účinnější než cenzura. Tu si pamatuju ještě když v šedesátým osmým, kdy člověk dostával razítko, jestli je nebo není povolený. A to když jsem si pro to šel, tak jsem pak řešil, proč tohle nepovolil a tohle jo. Ten režim byl tehdy tak rozklíženěj, že tohle byla sranda. Tohle ale pak zrušili a nezavedli cenzuru, ale fungoval tiskovej úřad a ten fungoval jako cenzura. Ten řekl, že za politickej obsah všeho je odpovědnej ředitel, redaktor... A ti se báli, což bylo někdy daleko horší než cenzura, protože byli vystrašenější.

Ale na druhou stranu někteří pak prostě řekli, že na tom koncertu nebyli, že o tom nevědí... Takže ono se jim to zrušení cenzury nakonec taky často vymstilo.

Na těch okrajích zvlášť to nikdo neřešil. Prostě se řeklo „lidové písně“ nebo nějaký takový název, který prošel. Plakáty se skoro nedělaly. Lidi si to fakt řekli mezi sebou a bylo narváno!

To říkal i pan doktor Grónský, že je hrozný rozdíl mezi reklamou a účastí lidí dnes a dříve...

Ano! Nedávno jsem byl v Indii a potkal jsem tam člověka z Kostelce nad Orlicí a on říkal: „Já mám na tebe docela dobrou vzpomínku ze sedmdesátých let. Mně bylo patnáct let a šel jsem v Kostelci na tvůj koncert a ty jsi mě zastavil a zeptal se, jestli nejdu náhodou na Hutku, a když jsem řekl, že jdu, tak jsi řekl, ať tě tam zavedu, že nevíš kde to je.“ (smích) No fungovalo to, ti lidi si to mezi sebou řekli. Z toho byli nervózní! Ale právem, protože tam ten komunista ani nemohl vědět... a ta bezpečnost se o to takhle začala zajímat až od roku sedmdesát pět, kdy něco takovýho zpozorovala. Byly to poslední roky takový tý bašty svobody. To písničkářství se tehdy už celkem rozjelo i s publikem a oni k tomu přišli už pozdě...

Jak často jste měl koncerty?

Ono se to stupňovalo. Poslední dvě sezóny jsem si počítal. Ten rok sedmdesát pět až šest to bylo sto padesát koncertů a tu sezónu potom to bylo sto sedmdesát koncertů. Strašný množství to bylo. Vůbec netuším, jak jsem... ale člověk byl mladej, tak asi měl energii.

Koncerty bývaly často odposlouchávané na magnetofonové pásky. Věděli jste o tom?

Tak já myslím, že ani ne. My jsme tehdy dovolili, aby si to lidi natáčeli na magnetáky, protože tím pádem to bylo místo vydání desky. To fungovalo velmi dobře, bylo to místo desky, ale byl to nahraný celý koncert. Často se tam ale pohybovali podezřelí lidé... Třeba na Rychtě. Ti si to nahrávali u sebe a schovávali si to tak jako u sedačky, čímž ta kvalita byla hned horší... Dnes z toho spisu co se zachoval, tak jsou tam přepisy pár koncertů, ale z pásků, které zabavili. Ani jeden nebyl jejich. Takže jestli si to nahrávali, tak to třeba pak neuměli zpracovat... Nebo jestli se báli nosit lepší techniku mezi takovou kopu lidí.

V Chocni tam byl zase mamlas, kterej se zavřel v šatně už předtím, takže to byl někdo, kdo musel mít klíče. Ten si to nahrál v té šatně, ten koncert. S tím šel na policejní stanici a ti ho vykopli. Pár dní mu trvalo, než našel ty estébáky, protože to bylo těžký najít ty neuniformovaný... Takže to byl nějaký takovej člověk...

Vy nevíte, kdo to byl?

Ne. Ale on by měl být tam někde napsanej, někdo mi to i říkal to jméno, ale já už ho zapomněl. Já zase nemám takovou posedlost po těch lidech jít.

Koncerty mimo jiné probíhaly pod záštitou SSM a jen díky tomu byly legální...

Ano. Tak ono se napsalo třeba, že se bude pořádat koncert lidových písní a to schválili. Ti úředníci byli taky vystrašení, a když věděli, že z toho nic nehrozí, tak nedělali problémy. V Olomouci, nevím kdy, se pak ale objevil takový... blbec, který sice už umřel. Jednou před koncertem po mě chtěl takový zvláštní povolení, abych mohl vůbec zpívat. Tylšar se jmenoval. Jednou v listopadu 1976 takhle otravoval na jednom

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

představení⁵⁹ a pak bylo slyšet jen to vrznutí dveří, když odešel a všichni se zaradovali. (smích) V Praze mě tady jeden chránil, ale když už to pak s STB bylo jasné, tak mi teda zatelefonoval a já si říkal, že je hrdina, že ještě volá, protože to už odposlouchávali...

Už jsme měli naučený jak my písničkáři, tak publikum, tak pořadatelé, že to všechno mělo vlastně takovou druhou strukturu. Buď že se to zorganizovalo přímo přes SSM, nebo jakoby přes SSM. Na severní Moravě v Hlučíně byl nějaký řezník a ten mi tuhle vyprávěl, jak nám tehdy už jako řezník organizoval koncerty. Tam vždycky přišlo tři sta lidí do těch kulturáků, to bylo narvaný... No a jen díky tomu, že on si koupil v papírnictví takový tiskátko s písmenkama a z toho si udělal takový razítko, kde stálo „Obvodní organizace SSM-Hlučín“ a objel ty kulturáky s tímhle povolením... No a ti na kulturácích byli vážně blbí, protože mu prý ještě řekli: „To sú mladí kluci, to jim dáme zadarmo!“. Tam ani nebyl problém toho povolování. I takový věci se děly. Policie ani neměla šanci to vychytat a i kdyby, tak to nikam nevedlo, protože tam lidi neměli tendenci udávat.

Přišli na to někdy?

Jo, když ti policajti zjistili, že mám vlastně víc koncertů a větší vliv, než tušili, tak ti byli z toho hodně nervózní, Pak ale, když jsem se dostal k tomu svému spisu, tak jsem viděl, jak hrozně tápali. Člověk to tehdy nevěděl, myslel jsem, že jsou daleko dokonalejší a chytřejší... Tam jsou třeba takový věci, že se „nepodařilo zjistit, zda je Jaroslav Hutka na volné noze nebo zaměstnancem Tesly Strašnice. A já si jen říkal, jaká Tesla Strašnice?! Kdyby třeba jen zatelefonovali a řekli třeba: „Chceme vám udělat koncert, ale potřebujeme vědět, jestli jste na volné noze nebo ne,“ tak jim samozřejmě řeknu, že jsem na volný noze, ale to je vůbec nenapadlo.

Vy jste měl hodně velký vliv na mladé...snažil jste se o to nějak víc nebo to přišlo samo?

Tak samozřejmě, že jsem se o to snažil. Já jsem se snažil tam uchovat tu svobodnou myšlenku, a jelikož jsem k mladé generaci taky patřil, tak jsem to bral i jako generační záležitost. Tam by šlo říct, že člověk měl i jakýsi závazek, protože mi bylo nějakých dvacet jedna⁶⁰ a to už člověk věděl to, že ta událost docela poničila ten život...

Já jsem počítal s tím, že mě velmi rychle sundají z jeviště. Ale trvalo to ještě deset let. (smích)

Veřejnosti jste byl opravdu dosti známý...

My jsme to řešili taky tak, že já jsem se domluvil s hudebním časopisem Melodie, že o nás každé měsíce něco málo napíšu. Hlavně aby tam bylo to jméno, aby se dalo říct pořadatelům, hele my nejsme zakázaní. Často si byli nejistí, ale když se ukázalo, že o nás píšou v novinách...⁶¹

V tom případě byl tisk relativně volný, pokud tohle prošlo...

No, ona tam byla hlavně fajn parta, ale taky museli být opatrní. Museli vědět, jak na to. Vlastně pro ně byl i šok, že mi u Supraphonu vydali desky...

Ano, prý Vás u výslechu vůbec nepovažovali za písničkáře.

(smích) Ten tam málem omdlel. Oni s tím nepočítali, nevěděli to. Měli tak špatný informace, že je ani nenapadlo... Oni mě považovali za takovýho šmudlu, kterej někdy někde hraje. Vůbec jim nedocházely souvislosti. Celý jejich zájem vznikl z nějakýho udání a měli asi pocit, že jsme jen nějaký lokální skupiny, trempové a že je to potřeba to jen tak nějak podusit... Je ani nenapadlo, že tolik let po normalizaci... Později se to ale vyostřilo.

Byl jste pro stát stejně „nebezpečný“ jako Kubišová. Víte, co hrozilo lidem za šíření vašich nahrávek atp.? Mohli být třeba vyhozeni ze školy?

Lidi mohli mít různé problémy... Vyhození ze školy, no, nevím přesně, jestli na to došlo. Nedávno mi někdo něco takovýho říkal, ale to bylo s vojnou, že ho tam zavřeli. Většinou, co vím, tak to byly horší známky

⁵⁹ Představení ze 17. listopadu 1976 (13 let před sametovou revolucí).

Z nahrávky vzniklo CD, na kterém je skutečně připsáno na zadní straně: „Předfreudovské tendence v lidové písni – návštěva cenzora Tylšara“).

⁶⁰ Psal se rok 1968.

⁶¹ Ukázky textů z časopisu Melodie v obrazové příloze

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

z chování...Ale akorát jeden můj známej Mirek hrál na vojně píseň Litvínov⁶² a pak ho tam zavřeli na rok. O to byla ale horší ta věznice vojenská...To byl takovej blbej pocit, že někteří jsou jakoby chránění, tím, že jsou známější...

Proč? Myslíte, že by lidi zasáhli a případně se nějak bouřili?

No, tak ani ne bouřili, ale ten režim už byl taky unavenej a nechtěl mít ostudu jak mezi naším obecnstvem, tak i jinde...V podstatě to byl takovej tlak...I když pak když už šlo do tuhýho, tak to bylo taky jiný. V prvních fázích mě ale přemlouvali, ať mám rozum, ať prostě neblázním. Pořád opakovali takový latinský slovo na předcházení. Takže oni zpočátku takhle vychovávali, ale když zjistili, že to není co platný, tak pak se to rozvíjelo dál.

Vaše texty ale přece nejsou přímo o politice, ale o životě tehdy vůbec...

To vůbec ne, přímo politika mě moc nezajímala. Některý písničky se sice dostaly na hranu až přes hranu tý politiky, ale přímo politický vyjádření, to ne. Oni tu politiku cítili v tom obsahu. Bylo to samostatný myšlení...To psali i do spisu, že to je „příliš inteligentní“ na to aby mi dokázali protistátní činnost.

Takže na vás nic neměli...

Jo, ale když jsem napsal Havlíčku Havle, to mě sebrali na dva dny...To fakt měli pocit, že už už jsem to řekl, a že jsem ztracenej. To už větší důkaz přece nemohli mít. Havel zavřenej, že jo, a já tam zpívám o něm...Ale já jsem řekl, že to je o Borovským a oni mi nedokázali, že není. (smích)

Oni se mě ptali, od kdy si Havlíček říká Havle. Tak já jsem řekl, že je to v jeho epigramech a jeden z nich šel do knihovny a našel to tam. Ale tak oni věděli, že to bylo o Havlovi, protože bylo jasné, že jsme byli kamarádi, ale potřebovali důkaz. Jen na výtržnost museli mít dvě svědectví. Tehdy se už nějak báli to falšovat, protože z toho mohla bejt taky ostuda. Třeba když Jirku Grušu⁶³ zavřeli, to byl spisovatel, tak on napsal knížku Dotazník. On tam seděl a oni přitom hledali alespoň dva lidi, kteří by to četli. Pak se skutečně dokázalo, že došlo k výtržnosti, i když to byla ještě nevydaná knížka, protože já jsem napsal fejeton, kdy popisuju, že mi to moje žena nahlas četla. Nás tedy předvolali do Ruzyně, taky nás chtěli tím trochu postrašit, no ale já jsem odmítl vypovídat a ona řekla, že si vymyslím, že to mě nesmí brát tak vážně. A pak se mě ještě zeptali, odkud vím, že je Gruša zavřenej a já mu řekl: „U řezníka to říkali.“ (smích)

Proč jste tedy emigroval? Z těchto vyprávění to vypadá jako by to pro Vás byly celkem snadné překážky.

Pak už to bylo vážnější. Měl jsem čtvrtý paragraf, což bylo nedovolené podnikání a tam už uzavřeli spis a bylo to jen o tom, že nemám kvalifikaci k tomu, abych nějak hrál za peníze a já hrál za peníze. Podle soudního znalce jsem ještě nebyl ani umělec...Pak mi tam řekli, což jsem bral skutečně vážně, že už mě nenechají běhat po ulici. Buď emigruju nebo soud.

Vy byste do toho vážně nešel?

Ale tak mě do toho v podstatě přemluvila žena. Říkala: „Ty budeš zavřenej. Co já budu dělat?“ Ale tak já když jsem tam pak od toho sedmdesátýho sedmýho se nedalo pořádně vystupovat, tak ten život byl taky jinej.

Hodně jsem psal...

Ale já jsem pak v emigraci to rozhodnutí emigrovat považoval za kardinální chybu.

Jaký to byl pocit se vrátit po listopadu?

Nečekaný...(smích)

Četla jsem popis⁶⁴ toho, když přijel tehdy do republiky Karel Kryl, jak se dotkl země...

On přijel později než já, z toho byl otrávenej...Byl takovej rozčilenej a strašně se ho dotklo, když Havel pozval i Gotta, což nevím, proč udělal, jestli si ho chtěl pojistit...A pak se u něj objevili ti dva a Jiří Černý, který to tam

⁶² Část textu písně: „Copak jste lidičky, copak jste provedli, že jste tu zavřeni v tak velkým vězení. Zda-li jste někoho chudého podvedli a teď jste tady v těch barácích zavřeni“. Hudbu k písni složil Štěpán Rak.

⁶³ Jiří Gruša (*10.11.1938-22.10.2011) byl český básník, spisovatel, politik. Jeden rok byl ministrem školství, mládeže a tělovýchovy. Psal básně, romány, novely, ale byl i aktivním překladatelem.

⁶⁴ Vladimír Vlasák – *Folkaři*, str. 306, *Citace Karla Kryla*: „Zima! Šáh jsem si na letišti na zem. Byla zmrzlá...“

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

uváděl, ono se to celý neslo totiž v takový hysterii, tak řekl: „Dva Karlové nám zazpívají hymnu!“ Kryl už tohle ale nikdy nevydejchal, že v tu dobu s Gottem zpíval, což se mu nedivím. To bylo těžký jim říct, kam mají jít, tam byla ta atmosféra a tak. Ten příjezd on schytl blbě, kdežto já to měl jak z pohádky.

Jaký jste měl vztah s Karlem Krylem?

Mně ho bylo líto, on byl takovej malej. My jsme se znali od nějakýho pětadesátýho, takže jsme byli spíš kamarádi než ne. Akorát tam byl problém několika kohoutů na jednom hnojišti. S ním byl strašnej problém se nějak kamarádit. Jak byl malej, tak byl takovej zranitelnej a nastartovanej, jako by očekával nějaký atak. Někdy uměl být pěkně agresivní a uměl nadávat, což lidi kolem něj bavilo a snažili se ho až provokovat. Třešňák mu jednou schoval boty a on tehdy zavolał policii. Bylo to zajímavý, jak přijela policie kvůli botám. (smích)

Nebyl to následek toho režimu?

Nevím, spíš si myslím, že to bylo tím, že byl jako malý kluk v obranný pozici.

Spousta folkařů se tvářila, že patří mezi ten underground, ale ve skutečnosti udávali. Třeba Jim Čert, který je známý, ale údajně i Pepa Nos, co si o tom myslíte?

S Pepou Nosem samozřejmě problém byl, protože jeho tam chtěl Třešňák, i když dneska je to pro něj ten největší nepřítel... Mertovi ale hrozně lezl na nervy. Ten ho nesnášel a zdůrazňoval: „Nos není členem Šafránu!“ Já mu říkal: „Není. On s náma jenom vystupuje!“... Tam nebylo žádný členství. Nos byl jaksi na hraně toho udávání. On jim to nepodepsal, ale třeba to, co se našlo v Třešňákovým spise, ... to se zkrátka nedělalo. Popsal jeho život osobní a to se nedělalo, protože to ti fyzické potřebovali tyhle informace.

Streichl⁶⁵ se mi třeba pak omlouval, ale až před pár lety... Vtipný taky bylo, že s Nohavicou byli práškači, ale navzájem si to ani neřekli. (smích) Já jsem teda ve spise svým nic nenašel, ale ten spis byl párkrát přečíslovaný a zmenšovaný, takže možná některý věci vyhodili. Měl krycí jméno Španěl a Nohavica Mirek. Ten s nimi hodně spolupracoval a poslední schůzku měl 20. listopadu 1989... Spíš mě naštvla ta jeho cesta do Vídně, kdy podle těch materiálů byl pověřený a měl to jako služební cestu. Byla to tehdy taky otázka, jak je možné, že ho tam pustili. No pustili, protože ho tam poslali. Měl se tam setkat se zájmovýma osobama Karlem Krylem a Pavlem Kohoutem⁶⁶.

Jimovi bych neodpustil, ten to dělal za prachy...

No, Havel chtěl za tímhle udělat tlustou čáru. V tom se shodl s hodně lidmi, takže strašně zdrželi otevření archivu. Já jsem sice dostal svůj spis, ale nějaký větší pátrání nebylo. To se mělo vyřídit hned.

Někdo se do těch spisů ani podívat nechtěl...

Já byl taky nervózní, jestli tam nenajdu kamaráda nebo tak. Jedinej, kterej jim dal víc nějaký informace byl Karel Srp, který vedl jazzovou sekci. Dodneška o sobě vyhlašuje, že byl disident. On byl zavřenej, ale kvůli nějakýmu stavebnímu materiálu...

Byly nějaké schůzky Šafránu, kde se o takových věcech mluvilo?

My jsme měli s Šafránem jednu jedinou schůzku, jenže to bylo jen to, že se sešla parta magorů a každý měl nějaký naprosto nepraktický názor. (smích) Merta měl svoje představy, Pallas se tam pohádal, protože se tam škádlili s nějakým natíráním oken. To bylo jak u blbejch. Pak jsem řekl, že nic takovýho už nebude. Vlastně v tomhle jsem tlačil toho Pallase před sebou, aby se ostatní nerozčilovali, že já to diriguju. Jeho jsem ale do Šafránu dostal až později, za nějaký rok... On organizoval koncerty stejně jen po Praze, po republice jsme si je dělali sami.

Co jste říkal na nedávný koncert v pražské Arše?

Mě se to moc nelíbilo... Ta Archa je taky takový blbý prostředí. Bylo to i dramaturgicky trochu divně udělaný. Nevím. Mě to moc nenadchlo. Byl taky nápad to ještě udělat v jiným prostředí a na to jsem řekl: „Nechme to raději vzpomínkám.“ (smích)

⁶⁵ Josef Streichl (*8.9.1949) je folkový a bluesový zpěvák. Vystupuje s P. Dobešem nebo J. Nohavicou.

⁶⁶ Pavel Kohout (*20.7.1928) je básník, dramatik a spisovatel samizdatu. V sedmdesátých letech odešel do exilu.

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

Vy jste původem z Olomouce, ale bydlíte v Praze...

Do Prahy jsem přišel v patnácti, když jsem šel na střední školu. Šel jsem na uměleckou průmyslovku. Tak jsem pendloval, jezdil vlakem, stopem... Na nějakou dobu jsem se vrátil do Olomouce, ale tam jsem pak být nechtěl, to bylo pro mě malé město. No a seznámil jsem se s Fajtem, kteří mě do toho dostali.

Vy jste chtěl být písničkářem?

Ne, já jsem chtěl být malířem a na to jsem se i připravoval. Tím jsem žil a byla to úplná posedlost. Akorát ve chvíli, kdy jsem odešel ze školy, tak mě ovlivnila ta beatová generace. To začínalo všechno. Objevoval se nový svět, dlouhý vlasy, vystrčená pěst a „Trhněte si nohou!“ U Muzea se scházely „máničky“. Písničkářství byl druh vzpoury, osamostatnění. To byly šedesátá léta, odtrhnout se od té předešlé generace. Tehdy to byla propast. Písničkářství se bralo jako poselství, ale přece to byla jiná vize než po roce šedesát osm. Tehdy se to tak příjemně rozkládalo a tak a nikdo nepočítal s tou invazí. Přišel pitomec Dubček a vždycky vymyslel nějakou reformu, která už dávno fungovala. Ta společnost si razila cestu sama dál. Takhle věc se objevila i v osmdesátém devátém. Nasadili si tam prostě figurku, aby s ní mohly hýbat, aby spolu mohli zápasit. Dali tam troubu Jakeše⁶⁷.

Měl jste strach při koncertech?

Ne...

Zažil jsem přepadení policie v divadle Orfeus, dneska Rubín. To bylo v sedmdesátém roce, mám pocit devatenáctého srpna. Tam vzlítla policie do toho malýho sálu, kterej byl najednou plnej uniforem. Jako první tam byla kamera, začali publikum natáčet, nás si natočili, odvedli část publika a nás tam nechali sedět spolu se zbytkem. My jen seděli a koukali, co se děje. Neměl jsem pocit strachu, přišlo mi to absurdní. Pak jsme začali hrát pro ten zbytek... Pak to dávali v televizi a popisovali to jako drogový doupě a znělo to dost přesvědčivě. Ukazovali záběry na ty vykulný lidi, tak se nebylo čemu divit...(smích)
Pak taky v Jablonci byl nějakej Country Club a tam taky sebrali lidi a mě nechali bejt. Neměli v tom asi jasno, co vlastně chtějí.

Co pro vás koncerty znamenaly? Co vám přinášely?

No, smysl bytí.

Tam šlo o tu svobodu. Ta svoboda na těch koncertech byla, ale nemyslím takovou ve smyslu se uvolnit.

Myslím tu svobodu vědomou. Toho myšlení. Tím to mělo smysl. Já jsem to bral jako jakýsi druh poslání. To byla pořád okupace a bylo to o tom se tý okupaci nedat!

Hodně se rozčilovali, že ty koncerty, že to je hledání ztraceného ráje, že jsme unikali a vytvořili si vlastní svět, ale to jsou takový ty kecy...(smích) To samozřejmě takhle nebylo.

...

Co je s tím kinem vlastně teď?

Dávno už to kinem není, vlastně je ta budova doslova zapomenuta...

Mohlo by tam být muzeum Šafránu. (smích) Mně jedna starostka říkala, že by v zámečku mohli věnovat jednu místnost Náměšti. (smích) Ale to už je pár let...

⁶⁷ Milouš Jakeš (*12. 8. 1922) - český politik. Do roku 1989 generální tajemník KSČ.

8. Jak vypadaly koncerty Jaroslava Hutky

Aneb kvůli čemu tam lidé chodili, již přibližně víme. Ukázky⁶⁸ takových proslovů ale napoví o něco více a byla by škoda nějakou nepřipojit. Všechny ukázky jsou z úst Jaroslava Hutky. Z textu je vidět určitý politický podtext jeho výroků. Ač se to dnes jeví, jako banalita, v době, kdy se celá společnost měla tvářit klidně a svobodně, ač realita byla jiná, bylo toto promlouvání ke studentům více než důležité. V někom to probouzelo odvalu později čelit režimu, někdo si jen potvrdil, že ve svém smýšlení není sám. Tento folkový underground nevybízel k násilné činnosti, k hromadným akcím ani nebyl nijak agresivní. Přesto nebyl až tak neškodný. Postupně rozvracel autoritu tehdejší moci.

Státní tajná bezpečnost tehdy všechny informace získala tajnými nahrávkami na magnetofonové pásky. Ironií je, že nebýt těchto odposlechů, zřejmě bych se k citacím ani nikdy nedostala. Nedopustím si rovněž poznámku, že ve spisech tehdejší Státní tajné bezpečnosti, které jsem přepsala níže, jsem objevila řadu hrubých gramatických chyb...

- „*Takže budete mít možnost vidět neopakovatelný okamžik, kdy zvorám píseň. Publikum doufám se stane časem tak jako specializované, jako kupříkladu filatelisté, kterým když prodáte známku normální šedesáti haléřovou, kde je všechno vytištěno tak, jak má být, tak to jim nic neříká, a jak by tam byla třeba jen gramatická chyba na jediné známce, už je to modrej Mauricius. Takže oni platějí vady a v tom je vidět ta nepokrokovost filetelismu. Když jsem v dětství sbíral známky tak jsem to pochopil a tento zvyk odvrhl. Doufám, že budete následovat.*“ Začala hrát píseň o polepšovně a krysí revoluci.⁶⁹
- Koncert v Českých Budějovicích: „*Hned začínám od písní lidových, že. Pak je vidět, že my nejsme národ natolik tak krvavej, jako naši předci. A zapomněl jsem říct jednu věc, že můžete zpívat. A to tak, že přímo svými hlasy a tím si můžete ověřit, že opravdu jako člověk zpívá hlasem, který se line z hrdla a že jím lze zpívat. A že člověk i může rozhodnout třeba i nezpívat. Což, o této možnosti mnoho zpěváků neví. /smích/ A mají takovej pocit, že jejich povinností je zpívat a to tak, že cokoliv. /smích/ A publikum začíná mít takový pocit, že jaksi to musí poslouchat a to že jakkoliv, že to je fuk....*“⁷⁰
- „*...Ono třeba, jinak ty divadla, že jo, na různé věci se z toho jeviště ptali, když ještě jeviště bejvalo. Ono třeba jako nejpopulárnější otázka, že jo, ovšem to udělal rolník, když se feudální syn panovníka ptá, což je tedy více dekadentní, že jo, zda být či nebýt. Tyto otázky za nás vyřešili jiní. (smích) ...*“⁷¹

Po dohrání jedné z nejznámějších písní Náměšť⁷²:

„*Ted' bych zahrál píseň, která jest podstatná v naší kultuře. Naštěstí jsem ji složil já. (smích) Tedy abyste.... /jedno slovo nesrozumitelné/ A v té písni každý, jako divák, si může neartikulovaným způsobem říct naprosto, **co si myslí**. (smích) To lze, že jo...*“

⁶⁸ Spisy STB uveřejněné na webových stránkách Jaroslava Hutky.

⁶⁹ Ze spisu STB v Hradci Králové dne 27. 12. 1975

⁷⁰ Ze spisu STB v Hradci Králové dne 30. 1. 1976

⁷¹ Ze spisu STB v Hradci Králové dne 4. 2. 1976

⁷² Historie písně a Hutkův komentář k písni je rozebrán v samostatné podkapitole Náměšť.

9. Kytary z kina aneb medailonky

Tato práce pojednává o zaniklém kinu Jiskra v Olomouci-Řepčíně. O tomto místě by však nemělo cenu psát nebýt těchto několik lidí, kteří zde mimo jiné jsou zmiňováni skoro na každé straně. Tito lidé tvoří pamětní hodnotu bývalého kina Jiskra. O každém z nich by se proto hodilo zmínit „několik vět“⁷³.

9.1. Jaroslav Hutka (*21. 4. 1947, Olomouc)

„Zpíval ty písničky Havlíčku Havle a mnoho dalších. To byla taková oáza něčeho, že se začíná zas rodit po těch několika letech po sovětský invazi něco nového a že teda nic není ztraceno.“

Jiří Dienstbier⁷⁴ o Jaroslavu Hutkovi.

Zpěvák původem z Olomouce se stal jako řada dalších ikonou tehdejšího Olomouckého undergroundu⁷⁵. V roce 1952 byla rodina nuceně vystěhována a dům ve vlastnictví otce J. Hutky byl znárodněn, stejně jako spousta dalších. Rodina dostala jeden a půl místnosti na venkově. V roce 1966 začíná se psaním písniček. V říjnu 1978 emigroval do Nizozemí.⁷⁶ Hutka je snad v dnešní době nejznámějším zpěvákem z několika folkařů, kteří vystupovali v sedmdesátých letech v prostorách kina Jiskra. Charakteristické brýle s kulatými obroučky, dlouhé vlasy⁷⁷, díky kterým byl Hutka přezdívám jako „mánička“, kytara, sklenka dvou deci červeného a dětský smích...to je Jaroslav Hutka.

➔ Obr. č. 7: Ukázka textu Hutkovy písně „Velmi jsem spokojen“ přepsána mladými diváky v sedmdesátých letech.

„Velmi jsem spokojen četbou dějepisu
Neb jsem se dověděl, co bylo za starejch
časů

Jak lidi neměli možnost ke vzdělání
A tak se mohlo stát, že byli ohlupováni

Dnes je všechno jinak, nikdo už
nevládne

Nadaní umělci dnes mají ruce volné
Tak díky pokroku jsme v době moderní
Na nebi září dnes sluníčko Spálený“

⁷³ V obrazové příloze jsou připojeny dobové fotografie a podpisy sbírané fanoušky.

⁷⁴ J. Dienstbier (20. 4. 1937 – 8. 1. 2011, Praha) byl významný český novinář a disident. Později i politik - do roku 1992 vykonával funkci ministra zahraničí.

⁷⁵ Underground byl směr startující v 60. letech a byl bohatý na experimenty, názory, touhu po osvobození od konvenčního stylu života (totality). Existuje dodnes nejen v hudbě, ale i v dalších oblastech umění.

⁷⁶ „Krátce po zveřejnění Charty 77 rozjela STB akci Asanace. Ze země doslova vyštvala desítky známých lidí. Jedním z nich byl i Jaroslav Hutka.“ Citace z dokumentu J. Hutky- Akce Zpěvák vysílaným Českou televizí.

⁷⁷ V polovině šedesátých let existovala i vyhláška, postihující tyto osoby („máničky“) jako znečišťovatele veřejného prostranství, jelikož se mělo za to, že nosí vší. Hutkův otec kvůli tomu jednou platil za syna padesátikorunovou pokutu.

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

„Já jsem původně nechtěl ani hrát, ani zpívat. Veit a Cíger to byli, kteří mě přinutili. Původně jsem myslel, že jim budu jenom psát texty,“ napsal Hutka v roce 1990 v časopise Šafrán revue.⁷⁸

Jeho spis v archivech STB zahrnuje několik set stránek. V záznamech se lze dočíst např.: (z roku 1977:) „V začátku svého vystoupení vysvětluje Jaroslav HUTKA svůj repertoár. Po první písni, která byla z politického hlediska nezávadná, však následuje HUTKŮV proslav, ve kterém napadá, ironizuje a zesměšňuje vystoupení Svazu umělců za odsouzení CHARTY 77 v televizi: „Když to Kája četl a on dokonce mluvil, stáli tam ostatní a byli velmi bledí, jakoby z kamene, von je zřejmě nikdo neprobudil“ (obrovský potlesk) a pokračuje: „oni chtějí pracovat v klidu, ale jak prý to myslí s tou předložkou“ (potlesk).“ Nebo také: „Na druhé straně pásky označené VI červená stopa na začátku HUTKA hovoří k posluchačům a rozvádí jeho teorie představy. Zde uvádí, že mu je určováno, co může a co ne. Po rozhovoru následuje píseň o minulosti. „Proč myslíte lidi, proč žijete,“ v textu písně jsou slova: „Děláme to, co nám poručí – poroučet si nedáme, abychom nepřišli o chleba.“ Dál následuje rozhovor, že si skládá písně o svých vzpomínkách: „Dříve u nás letěly aforismy a jeden si stále pamatuje každý revolucionář je jednoho dne přijat“⁷⁹ ...

O Jiskře v jeho spisu nepadlo ani slovo. Není se čemu divit. Tato akce, byť texty písní a ideály mladých lidí často pobuřovala Státní bezpečnost, nepřinesla tehdy policii žádné důkazné materiály o „protistátní činnosti“.

V jeho spisech najdeme rovněž seznam řady osob a dokumentů. Mimo jiné i Protestní dopisy k podpoře jeho vystupování, které jsou uvedeny pod stranami 239-262. Pod nimi je připsáno-„zničeno“.

Jaroslav Hutka své písně v dokumentu Akce Zpěvák z roku 2006 komentoval takto: „Já jsem ty písničky vlastně nikdy necítil jako nějakou politickou obranu, ono to mělo být o životě a to všechno pak z toho vylezlo...“

9.1.1. Náměšť

Náměšť je považována za nejznámější píseň Jaroslava Hutky. V Náměšti na Hané se měl konat roku 1973 jistý folkový festival, na který se v té době prodalo několik tisíc vstupenek. Akce byla ale tři dny před zahájením zakázána a část odvážného publika, které přišlo, byla rozehnána. Údajně na památku této události šířil J. Hutka tuto píseň pod názvem městysu ležícího patnáct kilometrů za městem Olomouc.

Sám Jaroslav Hutka se o písni vyjádřil takto: „NÁMĚŠŤ je mou nejslavnější písničkou. Pochází z roku 1973, kdy jsme se ještě pokoušeli zorganizovat "poslední" svobodný festival. Byl to sice absurdní pokus, protože v tom roce už definitivně žádná svoboda nebyla, ale stále ještě bylo dost kapel a zpěváků, kteří to nějak z těch šedesátých let přežili. Komunisti se první roky po okupaci touto hudbou příliš nezabývali, vyřizovali si účty za ten rok 1968 hlavně mezi sebou a my jsme byli pro ně ještě příliš mladí a na okraji. Ale hlavně já měl v těch letech přesvědčení, že všechno stojí za pokus, že se člověk nesmí vzdát.

Festival se měl konat v amfiteátru v Náměšti na Hané. Plakát na něj dělala moje tehdejší žena Zorka Růžová a já slíbil, že pro tento festival napíšu hymnu, prostě nějakou píseň o svobodě, kterou by mohl "dav" zpívat s sebou. Jestli mě paměť neklame, měl to být pětidenní festival. Veškeré přípravy na něj běžely skvěle. Dokonce prý čtrnáct dní před zahájením bylo už dvacet tisíc lístků předprodáných. Ale ostravský komunistický papaláš Mamula tu akci zvěřil a zakázal. Přesto prý tam přijelo asi pět tisíc lidí a strhly se tam různé potyčky s policií. Na všech okolních vlakových a autobusových tratích byly policejní kontroly a podezřelí lidé byli z vlaků a autobusů vysazováni.

Ale napsání té písně nebylo vůbec jednoduché. Všechna velká témata jsou už strašně ochmataná a za komunismu to bylo ještě složitější, protože to byl ideologický režim plný velkých slov o pravdě, svobodě a spravedlnosti. Takže šance byla, že napíšu buď kýč, nebo odpornou ideologickou mazaninu. A ještě to mělo být na chytlavou melodii. Trápil jsem se s tím asi dva měsíce a "naskicoval" jsem desítky slok, než jsem objevil ono kouzlo stupňování, které teď tu píseň dostalo dokonce i do učebnic češtiny pro cizince.

Nakonec se píseň podařila. Problém pouze byl, že se festival, pro který byla napsána, nekonal. Tak jsem ji alespoň po tom místě, kde se to mělo konat, nazval. Zdálo se mi v té chvíli, že ten "poslední svobodný festival" zůstane alespoň takto zachován. Což se vlastně nakonec zdařilo.“

⁷⁸ Vladimír Vlasák – Folkaři, Řítka 2008, str. 15

⁷⁹ Spis STB: „Z vystoupení zpěváka HUTKY v klubu Vysoké školy zemědělské dne 29. 10. 1975 z magnetofonové pásky.“

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

V rozhovoru s Lidovými novinami se vyjádřil J. Hutka ještě takto: „Dnes je skladba *Náměšť v učebnicích*. Na jednu stranu je to příjemný pocit, na stranu druhou se občas setkávám s reakcí: *Tu písničku znám z čítanky – vy jste ještě neumřel?! Nikdy nevím, co na to odpovědět.*“⁸⁰

Není to však jen *Náměšť*, díky které je Jaroslav Hutka znám širokou veřejností. Mezi folkaři téměř zlidověla i písnička **Havlíčku Havle** věnována Václavu Havlovi v době jeho zatčení.

3 dny a dvě noci si Jaroslava Hutku nechala státní tajná bezpečnost v Olomouci právě na přezkoumání smyslu písně. „...Oni tvrdili, že je o Havlovi. Já jsem tvrdil, že je o Havlíčku Borovském. Neustoupil jsem, tak mě pak pustili...“ Každý ovšem věděl, jak je píseň myšlena.

Tajná policie se však o Jaroslava Hutku zajímala již od rok 1975, kdy se rozjela STB akci *Zpěvák*⁸¹.

9.2. Vladimír Merta (*20. 1. 1946, Praha)

Vladimír Merta, studoval architekturu a s pobytem ve Francii začala i jeho hudební a básnická tvorba. Pokoušel se o vlastní filmové projekty. Za normalizace byla jeho tvorba omezována režimem. V jeho bytě byla natočena Havlova hra *Audience*. Přednáší na UK-katedře kulturologie (založena v roce 1990).

Jeho styl hry je ještě o něco specifitější než styly ostatních folkařů. Popsal to v jedné ze svých publikací⁸²: „*Rockoví hráči mě označili za bluesmana bez kapely, literáti za elektrického básníka či šansoniera. Štěpán Rak – koncertní mistr a školený skladatel, který sám vytvořil neortodoxní kytarový styl, mě má spíš za skladatele vážné hudby. Když pobrnkávám s kolegy folkaři, proklínají věčně improvizujícího jazzmana, zatímco jazzmani se usmívají nad naivitou, s níž dobývám dávno dobyté. Martin Šulc mě dokonce zařadil mezi nevyužité politiky, huř už jsem nemohl dopadnout.*“...*“Těžko popíšu, jaká vlastně moje hudba je: žánrově, myslím, sleduji v jakémsi telepatickém spojení přes oceán vývoj angloamerického folku: od protestsongů, přes písně, které jako reakce na protest vytvářely náznak pozitivního programu mé generace (řikal jsem jim PRO-songy), po lyrické reflektivní texty na polo-improvizované melodie šansonově-bluesového ladění.*“... „*Chtěl jsem dělat texty, které přežijí - třeba jako trilobiti - svou dobu.*“

9.3. Vlastimil Třešňák (*1950, Praha)

Malíř, fotograf, hudebník, spisovatel, divadelník, který se v naší Jiskře také zableskl. Svých samostatných alb vydal zatím osm. Jeden ze signatářů Charty 77. Jeden z tvůrců bytového divadla spolu s dramatikem Pavlem Kohoutem a herci Pavlem Landovským a Vlastou Chramstovou. Známa je jeho kauza v STB, kdy byl při výslechách často mučen. V roce 1982 odchází do exilu. Sedmnáct let již žije v Praze jako „cizinec s povolením k pobytu“.

„*Třešňák, který se mezitím zapojil do bytového divadla v *Macbethovi u Vlasty Chramostové*, po mučení u výslechů estébákem Josefem Kafkou je v rámci projektu *Asanace* v dubnu 1982 vyštván do Švédska.*“⁸³

Jiří Pallas ho popsal takto: „*Vlasta má dost kritický či opatrný přístup ke všemu. Kdysi na Strahově přitáhl na jeviště glóbus a demonstroval publiku, jak vysoko létá Gagarin – asi centimetr nad globusem...Ostatně, dával publiku vždy dobré rady – včetně toho, jak se oblékat: „Trenýrky se nosí hnědým proužkem dozadu.*““⁸⁴

S panem Vlastimilem Třešňákem jsem si vyměnila řadu e-mailů. Byl ochotný se mnou přes elektronickou poštu rozmlouvat déle, než jsem čekala. Co se ale týče kina Jiskra, napsal pouze: „*Michaelo, já si na *Řepčín* nepamatuju. Tma, jako když zhasne se v kině... V. T.*“ Byl to pro mne dostatečný doklad o tom, že kino Jiskra je pohřbeno ve vzpomínkách pamětníků skutečně hluboko. Pouze část tehdejšího publika vzpomíná na Jiskru jako něco, co je navždy ovlivnilo v chápání tehdejšího světa.

⁸⁰ http://www.lidovky.cz/jaroslav-hutka-namest-0uw-/ln_kultura.asp?c=A120328_130809_ln_kultura_wok, Jan Dědek, 2. 4. 2012

⁸¹ dokument České televize, *Akce Zpěvák, Jaroslav Hutka*, 2006

⁸² Vladimír Merta – *Folk-bluesová kytara a harmonika*, Praha 1992, str. 1

⁸³ <http://theatre.divadlo.cz/art/clanek.asp?id=18132> citace Jana Rejžka – *Folkové sdružení Šafrán*, 20. 5. 2012

⁸⁴ Ondřej Bezr – *To je hezký, ne? Rozhovor s Vlastimilem Třešňákem*, Praha 2007, str. 61

9.4. Petr Lutka (*28. 6. 1952, Hranice na Moravě)

Většinu sedmdesátých let vystupoval s písněmi od svého spolužáka Jiřího Zycha, které se objevily i na společném albu. Později hrál písně ze sbírek např. Erbena či Sušila.

9.5. Dagmar Voňková (*13. 5. 1958, Hradec Králové)

Rodné jméno této zpěvačky a malířky je Reschová. V roce 1971 začala oficiálně svou hudební kariéru. Je známá svými experimenty s kytarou. Pro hru využívá smyčce, nehty, snaží se o originalitu/změnu...

9.6. Vladimír Veit (*13. 2. 1948, Benešov)

Jeden ze zakládajících Šafránu. V roce 1967 vystupovali společně s Hutkou, společně mají napsáno kolem stovky písní, stalo se nepsaným pravidlem, že Veit skládal hudbu k Hutkovým textům. „On začal psát muziku já texty, takhle jsme si to rozdělili,“ řekl⁸⁵. Jsou považováni za „písničkáře let šedesátých“. Podobně, jako řada dalších folkařů, zhudebňuje a vydává texty českých básníků. Později odešel do exilu. Dnes žije v jižních Čechách.

9.7. Josef Nos (*16. 5. 1949, Šumperk)

Josef Nos vystupující již od mládí jako Pepa Nos. Od roku 1969 studoval na univerzitě v Praze, studium však přerušil a v roce 1974 se chopil možnosti žít se zpěvem. Vystupoval několikrát v olomouckém kinu Jiskra i jinde před studenty. V roce 1982 však zpěvu musí zanechat. Začne proto vyučovat angličtinu a francouzštinu. Lidmi je znám hlavně jako písničkář, rovněž se ale věnuje herectví, výuce jazyků a józe. O Josefu Nosovi se mezi folkaři vedou živé diskuze, zda spolupracoval s tehdejší státní policií či nikoliv.

Podle jiného zdroje⁸⁶ Pepa Nos nebyl ani agentem ani spolupracovníkem STB (neb k tomu nejsou doklady), ale pouze jako kandidát tajné spolupráce s krycím jménem „Trubadúr“. Poprvé na výslechu promluvil 7.4.1978, na druhém výslechu byl 24.4. téhož roku...

Sám V. Třešňák tuto výpověď shrnul takto: *„Jakýsi pramen Trubadúr popisuje mé tehdejší problémy, mj. i problémy s placením výživného na děti. Možná je to náhoda, ale tehdy začala StB podnikat opatření, aby mi byly děti odebrány a umístěny do péče státu. Díky, Trubadúre. Sociální pracovnice našla v dětské postýlce špunt od šampaňského, ha! Syn měl trenýrky ušité z rudé vlajky, ha! Naštěstí tuhle policejní péči po čase odsunula do pozadí akce Asanace, a já se i s dětmi vystěhoval na západ...“*

9.8. Ostatní osobnosti Šafránu

I když bych se ráda držela tématu kina Jiskry a všichni hlavní vystupující na koncertech v tomto kině již zmíněni byli, stojí přesto za zmínku několik dalších výše nezmíněných jmen souvisejících s Šafránem.

Za prvé je to Jiří Pallas (V ČSSR pracoval jako technik, organizoval často koncerty Šafránu po republice a jiné hudební akce. Po podepsání Charty 77 odcestoval do Švédska, kde nyní pracuje). Dále to byli příležitostně Zuzana Homolová, Jan Burian nebo Jiří Dědeček a spousta dalších.

9.9. Šafrán pohromadě

V sedmdesátých letech bylo nahráno v pražském studiu za účasti obecnstva společné album Šafránu. Autorem obalu byl V. Merta, krabici obalu pomaloval V. Třešňák. Celý náklad alba byl však zničen a zachovalo se pouze několik kusů. Na albu se podílela celá řada hudebníků. Ti hlavní již byli zmíněni výše. Album obsahovalo dvanáct skladeb.

⁸⁵ Dokument Akce zpěvák, J. Hutka, 2006

⁸⁶ <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/vladimir-just.php?itemid=4233/>, Vladimír Just - Případ NOS aneb Jak trubadúr zpíval, 14. 8. 2008

Underground v olomouckém kinu Jiskra Michaela Říhová

Na televizní obrazovku se ze Šafránu dostal jediný Petr Lutka, který vystoupil v pořadech pro mládež Mladé obzory (podzim 1974) a Písničky pod rentgenem (1975).⁸⁷

Částečně i z nostalgie je v dnešní době díky vydavatelství Galén dostupné album vracejícího se Šafránu s jeho nahrávkami z let 1968-1976, které bylo prodávané i na jejich společném koncertu v pražské Arše.

Takto zní oficiální popis dvojalbuma: „Kolekce dvou CD je souborným vydáním všech zachovaných studiových nahrávek pěti písničkářů ze sdružení Šafrán. První disk obsahuje dvacet písní, které základní pětiice Šafránu - Jaroslav Hutka, Petr Lutka, Vladimír Merta, Vlastimil Třešňák a Dagmar Voňková - natočila na malé desky, na druhém disku je zachyceno jediné album Šafránu, legendární LP deska z roku 1976, sešrotovaná na příkaz Státní bezpečnosti. Soubor dávno nedostupných nahrávek obsahuje i nikdy nevydané čtyři písně Jaroslava Hutky a Vlastimila Třešňáka. Součástí obalu je řada fotografií, texty všech písní a zasvěcený průvodní text Jiřího Černého.

10. Hraná nostalgie

Málo známý festival Babel Songs, pořádaný v naší metropoli, ve které folkaři také vystoupili naposledy, uvedl ještě méně známý Šafrán opět na jednom jevišti. Stalo se tomu v divadle Archa jednoho mrazivého sobotního večera. 3. 12. 2011 se v obecenstvu sešel slušný počet lidí. Několik hloučků se zde opět setkalo, ale přesto jsem nabyla dojmu, že mnoho z nich se mezi sebou neznalo, ale jedno je přece spojovalo. Za dob útlaku svobodných názorů poslouchali tihle lidé tytéž akordy, tytéž texty. Přišli z nostalgie, avšak s úsměvem.

K nevelkému překvapení jsem nenašla mezi obecenstvem nikoho ve své věkové kategorii. Smutné, ale pochopitelné. Obecenstvo se už do zpěvu přidávalo jen zběžně a více se snažilo spolykat atmosféru. Zpěváci příliš nehovořili, jen si odehráli ty své a odešli po schodech do divadelního zákulisí.

Podářilo se mi dostat do zákulisí. Krom kytarových pouzder, kuffíků a batohů se leskla na stolku každého vystupujícího i sklenka červeného. U jedné z těch sklenic jsem zastihla i pana Hutku a poprvé s ním prohodila několik slov. První dojem byl příjemný a pousmála jsem se, jelikož na image tohoto známého folkaře se nic moc výrazného vážně nezměnilo. Dlouhé, ačkoliv prošedivělé lokny ladily s lenonkami obdobně jako před zhruba čtyřiceti lety. Na rozsáhlý rozhovor nebyl čas, přesto písničkář souhlasil, když jsem ho poprosila o rozhovor pro tuto práci.⁸⁸

Obr. č. 8. Podoba CD Šafránu.

⁸⁷ Internetové stránky Jaroslava Hutky.

⁸⁸ Rozhovor s panem Jaroslavem Hutkou, 22. 5. 2012.

11. Obrazová příloha

11.1. Promítáme!

Zde si můžeme povšimnout nepřehlédnutelných drobností v programu kina. Převahu v programech správného sovětského kina totiž logicky tvořily zásadně filmy z území východního bloku. V Jiskře se například promítal snímek *Majora Hubala*, který byl mládeži přístupný. Spatřit jste mohli také *Vlka samotáře* jakožto dětské představení z Jugoslávie či *Veselé historky* ze SSSR.

Olomoucká kina se snažila nalákat diváky různě. V listopadu roku 1975 například proběhl Týden sovětské filmové tvorby. Na seznamu promítaných filmů jste zahlédli tituly jako „*My se vrátíme*“, „*Plavčík severní flotily*“ a další.

JISKRA
 Olomouc-Repčín
 (vedle chirurgické kliniky II)
 Spojení z města autobusy č. 13 a 18
 V sobotu 20. září 1975 ve 20.00 hodin
 V neděli 21. září v 17.00 hodin
 Barevný americký film
Když legendy umírají
 Vstupné: 2, 3, 4 Kčs Mládeži přístupno

V neděli 21. září v 15.00 hodin pro děti
 Barevný rumunský dobrodružný film v české řeči
LOVEC JELEŇ
 Vstupné: děti 1 Kčs, dospělí 2 Kčs

Ve čtvrtek 25. září ve 20.00 hodin
 Barevný český film
Morgiana
 Vstupné: 2, 3, 4 Kčs Mládeži nepřístupno

JISKRA
 Repčín, vedle pobočky chirurg. kliniky
 Sobota, čtvrtek ve 20.00 hodin, neděle v 17.00 hodin

1.— 2. LETIŠTĚ — USA, MP
 8. POSLEDNÍ PLES NA ROŽNOVSKÉ PLOVÁRNĚ — ČSR, MP
 8.— 9. LEGENDA O PAVLOVI A PAVLE — NDR, do 18 let MN
 13. UŽ ANI SLOVO O FOTBALE — SSSR, MP
 15.—16. SOKOLOVO — ČSR, MP
 20. BAREVNÝ VÍTR — Mex., MP
 22.—23. ZNAK NEPTUNA — Kanada, MP
 27. MAJOR HUBAL — Pol. MP
 29.—30. ŽLUTÁ PONORKA — Angl., MP

DĚTSKÁ PŘEDSTAVENÍ

2. VESELÉ HISTORKY — SSSR, MP
 9. SPIKLENCI ZE STARÉHO MLÝNA — Jug., MP
 16. MIKEŠ A JINÉ POHÁDKY — ČSR, MP
 23. VLK SAMOTÁŘ — Jug., MP
 30. TŘI OŘÍSKY PRO POPELKU — ČSR

ZKRATKY:
 MN — mládeži nepřístupno
 MP — mládeži přístupno
 DV — dvoudílný
 SUP (SP) — širokoúhlá projekce

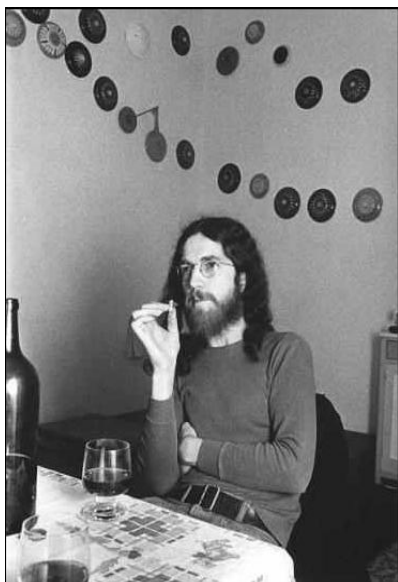
11.2. Melodie

„My jsme to řešili taky tak, že já jsem se domluvil s hudebním časopisem Melodie, že o nás každé měsíc něco málo napíšu. Hlavně aby tam bylo to jméno, aby se dalo říct pořadatelům, hele my nejsme zakázaní. Často si byli nejistí, ale když se ukázalo, že o nás píšou v novinách...“⁸⁹

Ukázky jsou z rubriky „Z domova“ časopisu Melodie ročník 1973 (strany 138, 170, 202) a ročník 1975 (strana 296).

<p>● Jaroslav Hutka připravil pro Supraphon své první album. Jeho název <i>Stůj, břízo zelená</i> ukrývá staré lidové písničky. Některé z nich vznikly už ve 14. století.</p>	<p>● Umělecké sdružení Šafrán (Hutka, Lutka, Merta, Mikoláškové, Veith, Burian, Marsyas aj.) přeneslo své Tyátry písničkářů z malostranské Baráčnické rychty na Vinohrady, do Závodního klubu Tesly v Čáslavské ulici č. 5.</p>
<p>● Pražští písničkáři, sdružení v uměleckém seskupení Šafrán (trio Zuzana Michnová, Petr Kalandra a Jiří Jeřábek, Vladimír Merta a další trojice Vlastimil Třešňák s Milanem Kormanem a Vojtěchem Gadžorem), předvedli v červnu ve Studentském akademickém klubu strojařů svůj premiérový program.</p>	<p>● První dlouhohrající desku dokončil v supraphonských studiích pražský písničkář — zpěvák, kytarista, skladatel a textař Jaroslav Hutka. Deska je určena členům Gramofonového klubu, ponese název <i>Stůj, břízo zelená</i></p>

11.3. Kytary z kina v obrazech

Jaroslav Hutka

(zleva) Fotografie z bytového koncertu na Vyšehradě¹, podpis a fotografie z koncertu v Jiskře pořizená A. Říhou

⁸⁹ Rozhovor s panem Jaroslavem Hutkou, 22. 5. 2012.

Underground v olomouckém kinu Jiskra
Michaela Říhová

Vladimír Merta

Fotografie pochází ze soukromého archivu A. Říhy pořizena v kinu Jiskra. Rok není znám. Vladimír Merta zachycen při pauze popíjející (pravděpodobně) červené víno. Vpravo je pak originální podpis ze sedmdesátých let.

Vladimír Merta

Dagmar Voňková

Momentka s kytarou.¹ Vpravo dobová fotografie pořizená v kině Jiskra ze soukromého archivu A. Říhy

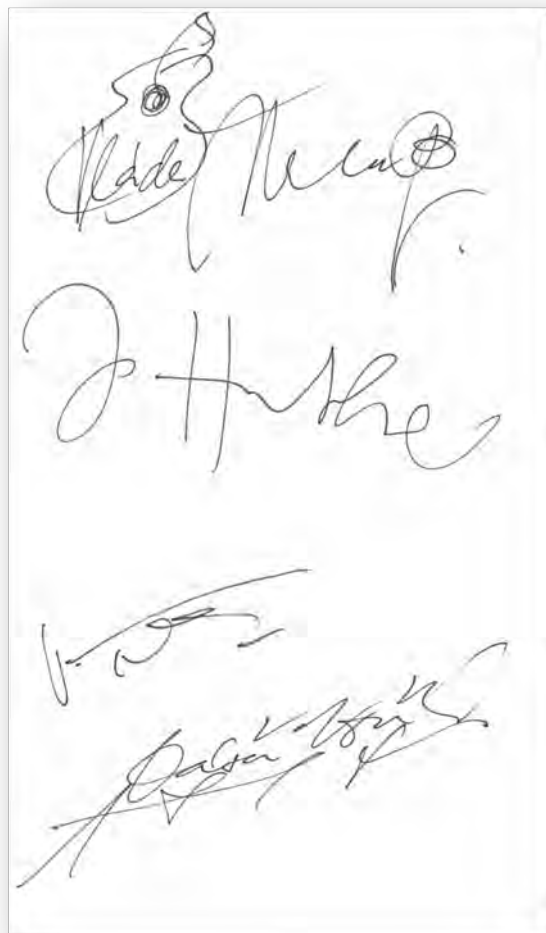

Underground v olomouckém kinu Jiskra
Michaela Říhová

Josef Nos
*koncert na studentských kolejích, rovněž ze
soukromého archivu Aleše Říhy*

11.4. Památka ze současnosti

Čtyři podpisy sesbírané ze zákulisí koncertu (2011).
(shora V. Merta, J. Hutka, V. Třešňák, D. Voňková)

 Divadlo Archa
Babel Songs 2011
Šafrán znovu společně
První ročník výročního festivalu pro současnou píseň.

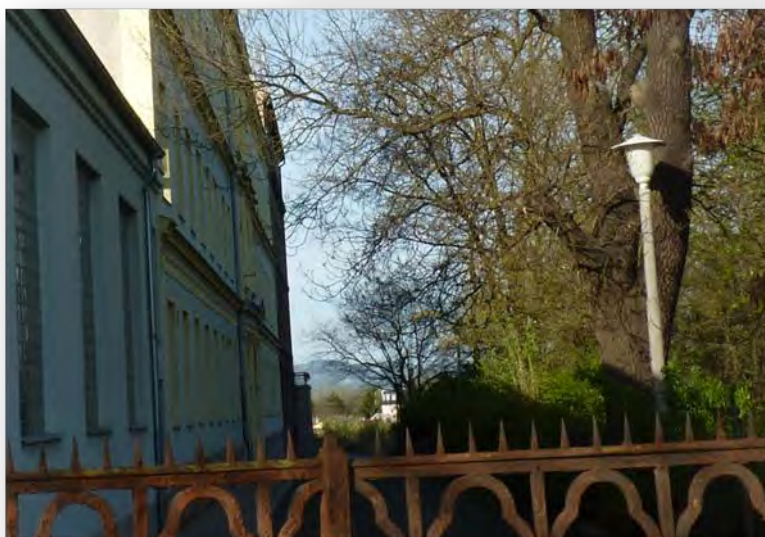
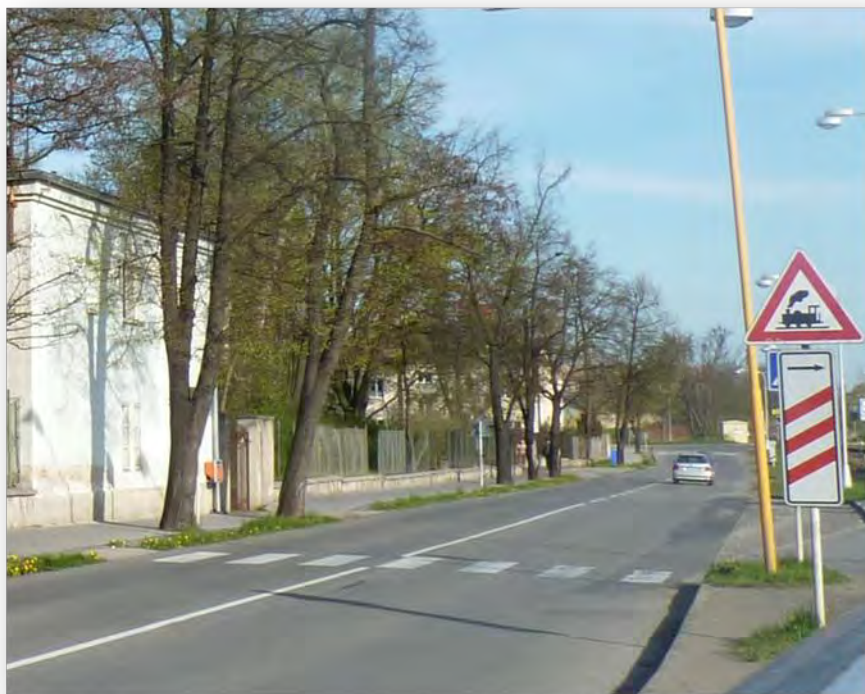
 03.12.2011 - 20:15
Velký sál - přizemí
Řada: 14 Sedadlo: 1
Cena: 390 Kč

**Lístek na koncert
Šafránu v Praze,
3. 12. 2011**

106274746 Tisk Colosseum

11.5. Dnešní tvář

Veškeré fotografie níže jsou pořízené autorkou dne 26. 4. 2012.

(nahore) pohled na Svatoplukovu ulici; vlevo se nachází vjezd ke kinu;

(vlevo dole) pohled od brány ke kinu;

(vpravo dole) budova z pohledu přicházejícího.

Underground v olomouckém kinu Jiskra
Michaela Říhová

Různé pohledy na dnešní podobu „kina“.

Underground v olomouckém kinu Jiskra
Michaela Říhová

(nahore) další pohled na budovu

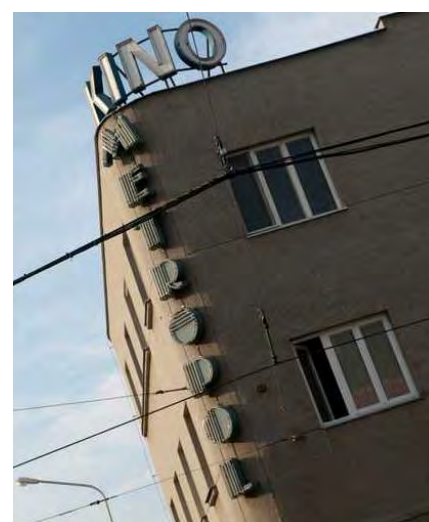
(dole) cedule poblíž objektu

11.6. Další kina

Secesní styl budovy bývalého kina Edison (Mír) z roku 1913.⁹⁰

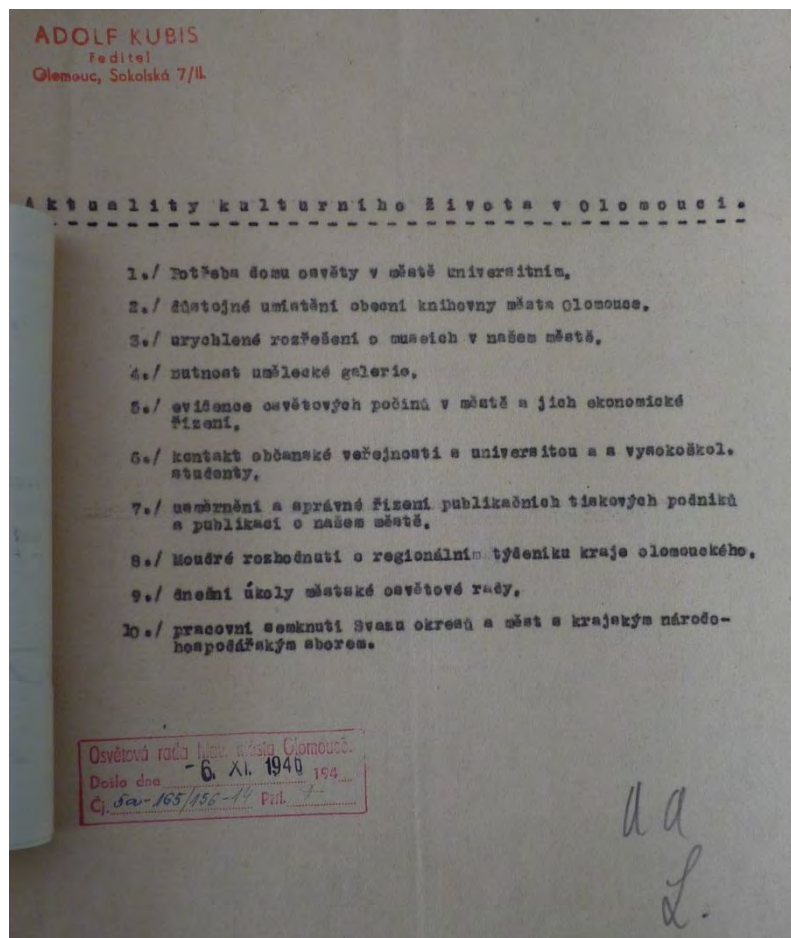

(zleva) Dnešní podoba zrekonstruovaného kina Metropol. Vedle fotografie kina zvenku.⁹¹

⁹⁰ <http://olomoucky.rej.cz>

⁹¹ <http://olomouc.nejlepsi-adresa.cz/>.

11.7. Budovatelé

Aktuality kulturního života v Olomouci z roku 1940⁹². Zmíněna je v dokumentu nutnost zřídit uměleckou galerii ve městě. Shodou okolností, právě takovou spravuje MUDr. Libor Grónský, jeden z organizátorů koncertů v kině Jiskra.

(Později-v roce 1958 bylo v Olomouci založeno letní divadlo, v Uničově postaveno zbrusu nové kino. Na venkovech se rozrůstaly kulturní domy, z čehož vyplývá, že město se průběžně snažilo o budování v pravém slova smyslu.)

⁹² Archiválie Státního okresního archivu Olomouce, U Husova sboru 1191/10, 779 00 Olomouc

12. Závěrem

O undergroundu v kině Jiskra by se toho dalo napsat jistě i více, avšak myslím, že jsem celkem nastínila tehdejší podobu tohoto místa a událostí, které se v něm děly.

Kino Jiskra bylo jedním z mnoha kin, stejně jako byli MUDr. Grónský a ostatní studenti jedněmi z mnoha mladých v Olomouci. Kouzlo příběhu Jiskry tkví v jeho jednoduchosti. Mohli jsme tu být svědkem něčeho, co režim, byť nechtěně, šířil a nepřímou podporoval. Byl to odpor k němu a ke všemu co lidem vnucoval, touha po svobodném vyjádření vlastních názorů. Bez totality by vlastně ani nevzniklo to, co jsem se snažila v této práci popsat.

Spojit nesouhlas s něčím příjemným, jako je hudba, znělo jako docela dobrý nápad. Mít svobodný názor byla odvážlivost, která skutečně málokdy a málokde prošla. Koncerty byly nenásilnou zbraní, ale hlavně útěchou a povzbuzením. Nebýt kina, zřejmě by olomoučtí „svazáci“ poslouchali písně doma z „magneťáku“, jestli by je vůbec něco takového napadlo. Třeba by se nepotkali ti, co se potkat měli, a kdo ví, co by bylo či nebylo dnes, nebýt tohoto menšího kina, které dnes v Olomouci z části nahradil moderní multiplex s předraženým popkornem a komerčním programem...

Tato dnes již zapomenutá budova uprostřed ještě zapadlejší čtvrti Řepčín byla svědkem všech výše zmíněných a dnes již tolik výjimečných setkání. Dnes tam stojí víceméně na obtíž. Upřímně řečeno, město zatím nezná mnoho alternativ k novému využití tohoto prostoru, ve kterém se scházeli převážně mladí lidé pod „nenápadným“ dozorem příslušníků Státní bezpečnosti. Pod hlavičkou SSM si hráli popěvky pro režim neškodné i ty provokativnější. Dělal si legraci z režimu i sami ze sebe a prošlo jim to. Jistě často riskovali střety s režimem. Bylo to posláním i smysl života. Otázkou je, jak bych se chovala já, kdybych v této době žila. A jak by se chovala řada dalších lidí, které známe, kdyby je tehdy kdokoliv z mladých kluků pozval na podobný koncert v sobotu večer. Cítili by nejistotu anebo by přinesli láhev vína navíc a v druhé ruce „napakovaný“ blok s texty?

Při zpracovávání této práce jsem se snažila objevit o kinu Jiskra maximum. Ne vždy se mi povedlo najít vše, co jsem hledala, ale nikdy této práce nebudu litovat, neboť nikdy neodejdu s prázdnou. Měla jsem totiž možnost zase trochu lépe poznat člověka, kterého si velice cením a kterého vídám celý svůj dosavadní život-svého otce. Uvědomila jsem si, jak důležitá je pro člověka svoboda. Doufám, že se mi podařilo alespoň částečně objasnit, proč jsem si pro téma „Pamětní místo na komunistický režim“ vybrala právě kino Jiskra...Když ne pro výše uvedené důvody, pak se naskýtá řada dalších. Kdo víc si může pamatovat dobu režimu než místo, kde se lidé snažili od toho všeho odpoutat? Oprostit se od všeho shnilého, co doba s úsměvem nabízela. V místech bývalého kina Jiskra se nenachází památník či pamětní deska. Snad to ani není nutné, nemůže být ani zdaleka tak osobní jako konkrétní vzpomínky na prožitky strávené na tomto místě. Když jsem se vydala se svým otcem a jedním z bývalých posluchačů koncertů k bývalé Jiskře uprostřed zarostlých keřů na kraji města, viděla jsem v jejich tvářích něco, co u pamětníka stojícího u dokonale zpracovaného pomníku neuvídíte. Když sáhli po drsných, zaprášených a posprejovaných stěnách budovy, kam se jako kluci rádi vraceli, byl to zřejmě zvláštní pocit. Takový, který já ani nikdo z mé generace nemůže pochopit, ač jsem se o to v této práci snažila. Už jen kvůli tomu to stálo za to. Málokdo měl to štěstí a možná i odvahu nalézt takové místo a vychutnat si v té době muziku, která se nejen po hudební, ale hlavně po textové stránce vymykala tehdejším povoleným a svým způsobem prázdným populárním písním. Ke štěstí člověku stačilo málo a tohle bylo ještě víc, byť by člověk snad řekl, že je to jen obyčejné kino...Jen obyčejná Jiskra. I odhodlaná jiskra ohně v ledovém mrazu ale někdy stačí zahřát dost a byla by škoda na toto místo zapomenout, byť se v něm nikdo nestal oficiálně uznávaným národním hrdinou.

...

Michaela Říhová

13. English summary of my research work

My research work deals with folk concerts that took place in the cinema called Jiskra (in English Spark) in Olomouc in the 1970's. As written sources and records are mostly missing, most of my findings and research are based on the memories of witnesses from that time and oral history. I have neutral attitude towards Olomouc. There was no closer relationship between this city and me before. My first visit of this city, which is over 240 km away from my home, was realized only thanks to Eustory. I began my work on the ground of my father's narration about his experience from his youth. He attended a lot of folk concerts knowing that the singers were against the communist regime in our country. Even though these concerts were allowed by state authorities at that time, which I am going to reveal in my work, these concerts were at least the symbol of freedom, sense of belonging and understanding for the respective audience. The meeting point for most of young people longing for freedom at that time has been forgotten completely or it is a part of subconscious mind of some people, but detailed recollection is possible only in minds of stalwart witnesses of that time.

Only for this reason I decided to discover the secrets of this forgotten building, for me just a synonym for some undefined spark in the father's eyes until recently, which I could not really understand before.

14. Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala níže zmíněným osobnostem, které mi pomohly v sepisování svědectví, shromáždění informací a poskytly mi odborné rady.

- MUDr. Liboru Grónskému (za spolupráci při rozhovoru a konzultaci)
- Ing. Aleši Říhovi (díky kterému tato práce měla šanci vzniknout)
- Jaroslavu Hutkovi (za spolupráci při rozhovoru)
- řediteli archivu v Olomouci PhDr. Bohdanu Kaňákovi, Ph.D. a zaměstnancům archivu (U Husova sboru 11, Olomouc)

15. Prameny a literatura:

- Archiválie Státního okresního archivu v Olomouci
- Magistrát města Olomouce
- obyvatelé města Olomouce
- osobní archiv Ing. Aleše Říhy
- osobní archiv pana Miroslava Ulrycha
- archiv autorky

15.1. Literatura

- Ondřej BEZR – To je hezký, ne? (Rozhovor s Vlastimilem Třešňákem); Praha 2007
- Jiří ČERNÝ – Načerno v Českém rozhlase; Praha 2000
- Jan KUKLÍK, Jiří KOCIAN - Dějepis-nejnovější dějiny (pro 9. ročník základní školy); Praha 1999
- Vladimír MERTA – Folk-bluesová kytara a harmonika aneb Vše o folku, co jste chtěli vědět a styděli se zeptat; Praha 1992
- Milan TICHÁK – Paměť olomouckých předměstí; Olomouc 2000
- Vladimír VLASÁK – Folkaři; Řitka 2008
- Časopis Melodie – ročníky 1973, 1974, 1975, nakladatelství Orbis, Praha, Vedoucí redaktor: Stanislav Titzl

Underground v olomouckém kinu Jiskra
Michaela Říhová

15.2. Filmové prameny

- Dokumentární film Jazzová sekce, režie: Aleš Kisil, 2008, Česká republika, 58 minut

15.3. Internetové zdroje

- webové stránky Jaroslava Hutky: www.hutka.cz
- webové stránky Vlastimila Třešňáka: <http://www.tresnak.cz/>
- webové stránky Josefa Nose: <http://www.pepanos.cz/>
- webové stránky Petra Lutky: <http://lutkovi.wz.cz/petr.htm>
- webové stránky tisku: <http://www.lidovky.cz/>, <http://www.idnes.cz/>, <http://zpravy.e15.cz/>
- webové stránky města Olomouc: <http://olomouc.eu/>
- webové stránky o městu Olomouc: <http://olomouc.nejlepsi-adresa.cz/>, <http://olomoucky.rej.cz>
- webové stránky olomouckého kina Metropol: <http://www.kinometropol.cz/kino-metropol>
- webové stránky Základní školy ve Svatoplukové ulici: http://zsmatejcka.eu/?page_id=11
- webové stránky, které mi pomohly si utřídit informace: <http://www.totalita.cz/>, <http://myjsmetonevzdali.cz/>
- vyhledávání míst a mapy: <http://maps.google.cz/>, <http://cs.wikipedia.org>, <http://foto.mapy.cz>,

15.3.1. Články

- <http://www.theatre.divadlo.cz/art/clanek.asp?id=18132>, Jan Rejžek – Folkové sdružení Šafrán
- http://www.olomoucky.denik.cz/kultura_region/vlnobyti-na-pevnustce-hudba-praha-i-sochar-david-c.html, Linda Lešikarová – Vlnobyti na pevnůstce: Hudba Praha i sochař David Černý, 20.4.2010
- <http://www.mchband.cz/historie.htm> Mikoláš Chadima – Mikoláš Chadima
- reportáž České televize o vystoupení Šafránu v pražské Arše:
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/155549-archu-provoni-safran/>, Česká televize, Archu provoní Šafrán, 3. 12. 2011
- <http://www.novinky.cz/kultura/51775-vladimir-veit-cekaji-nas-jeste-krasne-casy.html>, Tomáš Mazal – (rozhovor s Vladimírem Veitem) Vladimír Veit – Čekají nás ještě krásné časy, 12. 3. 2005
- <http://www.olomoucky.rej.cz/clanky/historicke-budovy-olomouce---cisarske-kino/> Stanislava Marešová – Historické budovy Olomouce – Císařské kino, 4. 8. 2009
- <http://www.nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6529> Jiří Zapletal - Vlastní jména českých kin
- http://www.olomoucky.denik.cz/zpravy_region/joukal-odchazim-ale-nova-vize-metropolu-se-mi-libi.html Rozhovor Jiřího Beneše s Janem Joukalem pro Olomoucký deník, 12.12. 2010
- <http://www.blog.aktualne.centrum.cz/blogy/vladimir-just.php?itemid=4233> Vladimír Just - Případ NOS aneb Jak trubadúr zpíval, 14. 8. 2008